

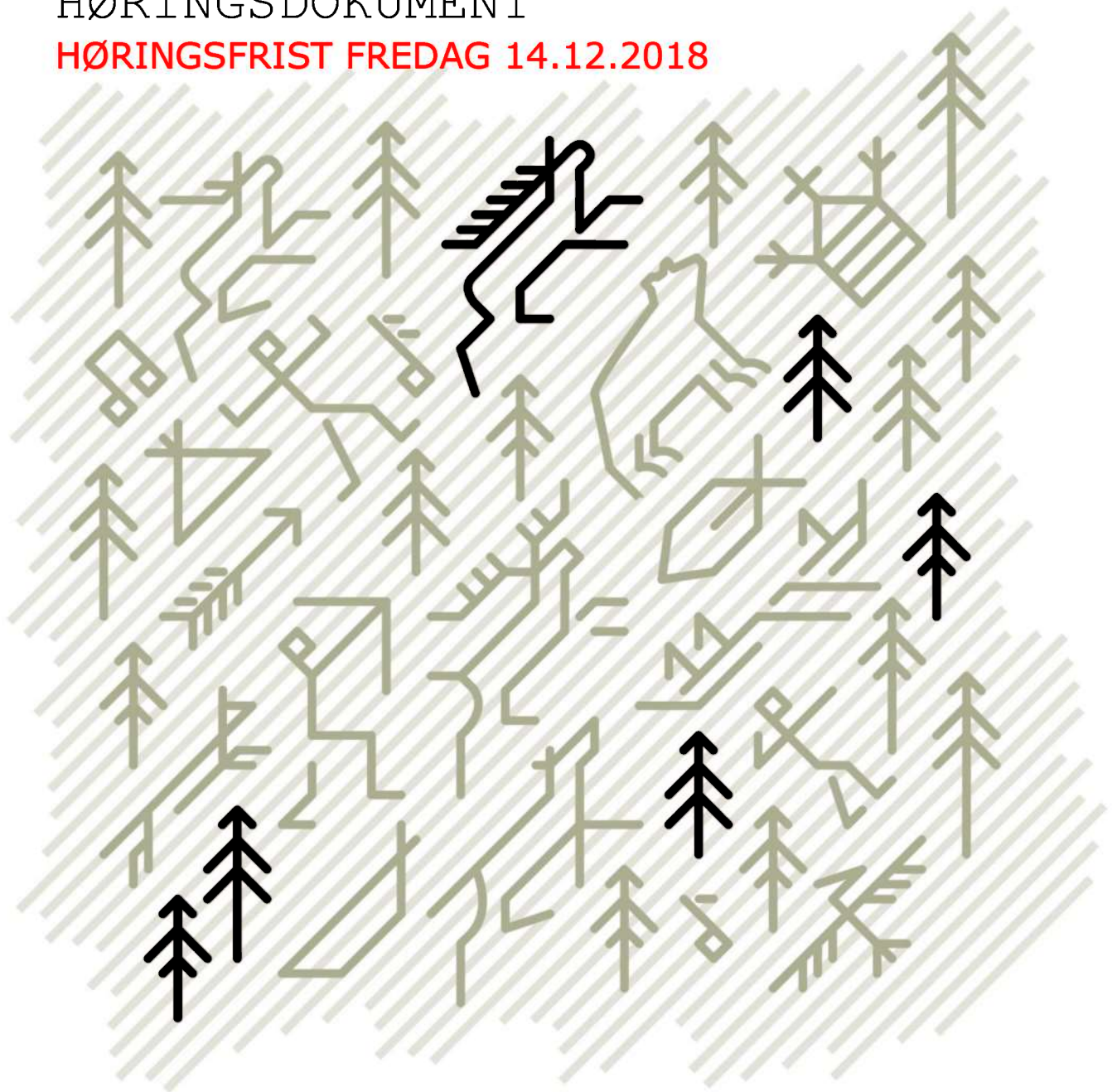
Rendalen kommune

BUDSJETT 2019

Vedtatt: FS-sak 78/18 (22.11.2018)

HØRINGSBOK

HØRINGSFRIST FREDAG 14.12.2018

Innholdsfortegnelse

1	Mål og rammer	4
1.1	Kommunelovens definisjon av budsjettet	4
1.2	Visjon og politisk målsetting for Rendalen kommune i perioden....	4
1.3	Utgangspunktet for budsjettprosessen	5
1.4	Statlige styringssignaler	6
1.4.1	Strukturendringer på inntektssiden	7
1.4.2	Beregning av frie inntekter	9
2	Utfordringer for Rendalen kommune kommende budsjettår.....	12
2.1	Strukturelle endringer.....	12
2.1.1	Digitalisering og effektivisering.....	12
2.1.2	Infrastruktur	14
2.1.3	Nærværsarbeid	15
2.2	Pensjon og premieavvik	16
2.3	Finansforvaltning	17
2.4	Investeringer kontra vedlikeholdsbehov	18
2.5	Gebyrregulativ og selvkostområder	19
3	Budsjett drift.....	21
3.1	Skjema 1A og 1B Drift	21
3.2	Oversikt over tiltak i drift pr virksomhet.....	23
4	Budsjett investering	25
4.1	Skjema 2A og 2B Investering	25
4.2	Beskrivelse av de ulike investeringstiltakene.....	27
5	Administrasjonens vurdering	31
5.1	Rådmannens innledning	31
5.2	10 Sentraladministrasjonen	33
5.2.1	Tjenesteområder	33
5.2.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	33
5.2.3	Arbeidsmål	35
5.2.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	36
5.3	20 Helse og omsorg.....	38
5.3.1	Tjenesteområder	38
5.3.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	38

5.3.3	Arbeidsmål	41
5.3.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	42
5.4	30 Oppvekst.....	45
5.4.1	Tjenesteområder	45
5.4.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	45
5.4.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	49
5.5	40 Plan, Næring og Drift	52
5.5.1	Tjenesteområder	52
5.5.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	52
5.5.3	Arbeidsmål	52
5.5.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	53
5.6	50 Kultur og service	55
5.6.1	Tjenesteområder	55
5.6.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	55
5.6.3	Arbeidsmål	57
5.6.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	58
5.7	60 NAV	60
5.7.1	Tjenesteområder	60
5.7.2	Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid.....	60
5.7.3	Arbeidsmål	60
5.7.4	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	60
5.8	90 Fellesområder	62
5.8.1	Tjenesteområder	62
5.8.2	Arbeidsmål	63
5.8.3	Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår	63

1 Mål og rammer

1.1 Kommunelovens definisjon av budsjettet

I kommunelovens § 45 står det at kommunestyret selv innen utgangen av året skal vedta budsjettet for neste år. Budsjettet skal vedtas på grunnlag av formannskapetets innstilling og det skal omfatte hele kommunens virksomhet, være realistisk og i balanse. Samtidig skal budsjettet være fullstendig og inneholde alle sannsynlige inntekter og utgifter og prioriterte oppgaver.

1.2 Visjon og politisk målsetting for Rendalen kommune i perioden

Rendalen kommune vedtok i K-sak 52/15 Kommuneplanens samfunnsdel. I forkant hadde det vært en bred prosess med involvering fra innbyggere, politikere og administrasjon på ulike nivåer. Som en del av kommuneplanens samfunnsdel er det definert visjon, verdier og hovedmål man skal jobbe etter:

Vår visjon er: Med røtter fra fortiden og vilje til vekst for framtiden

Våre verdier er: Raushet, engasjement og åpenhet

I tillegg er det vedtatt noen hovedmål som danner grunnlaget for videre arbeid i kommunen:

- *Vi skal være en attraktiv kommune for bosetting og næringsliv*
- *Vi skal ta vare på og videreutvikle natur- og kulturverdiene på en bærekraftig måte*
- *Vi skal aktivt jobbe for å bedre og utvikle samhandlingskulturen i Rendalssamfunnet*
- *Vi skal vise vilje til nytenking og bli bedre på å heie fram de som satser aktivt innen ulike næringer*

Virksomhetene skal ha egne delmål som er utledet av den overordnede politiske målsettingen beskrevet ovenfor. Da denne ble endret ved vedtak av samfunnsdelen i 2015 er det et pågående arbeid med å revidere virksomhetens delmål opp mot dette vedtaket.

1.3 Utgangspunktet for budsjettprosessen

Utgangspunktet for behovet i budsjettet er økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 vedtatt våren 2018. Virksomhetens budsjetter er justert for pris- og lønnsvekst med en definert deflator på 1,028 (+ 2,8 % økning). De tiltak som ble tatt inn i økonomiplanens første år (2019) videreføres dermed inn i budsjettet.

Rendalen kommune har valgt å kjøre en todelt prosess med økonomiplanen på våren og kommende årsbudsjett på høsten. Veldig mange kommuner kjører denne prosessen samlet for å lette belastningen på virksomhetene med kun en prosess med identifisering av tiltak, kvalitetssikring og beregninger av økonomiske effekter og påfølgende dialog og prioriteringer. De velger også å vente til høsten for å få det reelle statsbudsjettet å forholde seg til: erfaringsmessig er det små endringer for kommunene fra det budsjettforslaget som presenteres i begynnelsen av oktober til det som vedtas av Stortinget i desember.

Rendalen kommune velger å kjøre prosessen med økonomiplanen på våren på bakgrunn av prognosemodellen til KS. I denne modellen er det noen forutsetninger knyttet til befolkningsprognosen samt skatteinntangen. For disse to faktorene gjøres det en administrativ vurdering av prognosemodellen opp mot våre erfaringstall og reell befolkningsutvikling. Eksempelvis har vi i de siste årene hatt en befolkningsnedgang som har oversteget det prognosemodellen har definert i sin første utgave på nyåret (dette er modellen som skal forsøke å fange opp endringer i det endelige vedtatte statsbudsjettet) og vi har derfor lagt inn en mer negativ trend med påfølgende redusert prognose på inntektene. For skatteinntangen har vi vurdert dette tett opp mot skatteinntangen i inneværende år og erfaringsmessig er vi en «skattesvak» kommune og dermed har vi lagt oss noe under prognosemodellen. Sum av disse vurderingene gir oss en justert prognosemodell som vi erfaringsmessig de siste årene har sett er mer treffsikker opp mot endelig statsbudsjett: prognosemodellen som da presenteres og som da har fanget opp en mer negativ befolkningsnedgang. Således kan man si at vi benytter et defensivt utgangspunkt for arbeidet med økonomiplanen og får dertil et stort behov for innsparingstiltak. Dette kan igjen oppleves som utfordrende for virksomhetene som må iverksette arbeidet med å identifisere tiltak og utrede dette i sine organisasjoner.

Allikevel er dette vurdert til å være en positiv modell: vi får identifisert mange tiltak som kan tas opp til vurdering i prosessen, både administrativ og politisk, og man har gjort mye av jobben før man avventer statsbudsjettet. Et viktig moment er også at det politisk er en god praksis med å la de tiltakene som er definert i økonomiplanen ligge urørt til budsjettarbeidet på høsten og inngå i vedtaket der: således kan

kommunens og virksomhetenes arbeid med endringene som er påkrevd begynne allerede etter vedtaket av økonomiplanen på våren. Erfaringsmessig oppleves det også som noe knapp tid når man avventer alt arbeid til høsten, får statsbudsjettet som styringssignaler og må dekke inn alle besparelser da. Ved en todelt prosess har man bedre tid til å forberede og iverksette tiltak før 01.01. når nytt budsjettår starter.

I arbeidet med budsjettet for 2019 etter at statsbudsjettet ble presentert på høsten var det for kommunen behov for mindre justeringer opp mot første år i økonomiplanen. Virksomhetene hadde i stor grad definert tiltak som veide opp for reduksjonen i de frie inntektene. Dette lettet prosessen betydelig og man opplever at andre kommuner har vesentlig større andel av inntektstap/merforbruk som må identifiseres og dekkes inn på kort tid denne høsten.

I kommunens overordnede arbeid med både budsjett og økonomiplan sikter man mot en årlig avsetning til disposisjonsfond på 2 MNOK og vi anser at dette er et minimum som bør avsettes. Denne avsetningen er en buffer for uforutsette forhold som kan oppstå i de enkelte ulike regnskapsårene, samt at disposisjonsfondet over tid er en buffer for å håndtere større endringer i rammebetingelsene som kan oppstå hvor endringer i tjenesteproduksjon vil måtte tas over flere budsjettår.

I budsjettprosessen for 2018 ble ikke dette oppnådd da man fikk større endringer i eiendomsskattegrunnlaget enn forventet når statsbudsjettet ble presentert. I år er det ikke spesielle endringer som er tatt inn og som omtalt i forrige avsnitt er det opplevd som en oversiktlig prosess på høsten. 2 MNOK er definert som avsetning og det er redusert bruk av ubundne avsetninger.

1.4 Statlige styringssignaler

Som kommentert i de siste budsjettdokumentene er det viktig å ha et langsiktig fokus for å kunne fange opp statlige styringssignaler og være i forkant av disse endringene. Dette er en vanskelig øvelse da man de senere år har sett en del omfattende endringer, eksempelvis knyttet til kommunereformen med øktende antall oppgaver som er og skal overføres til kommunene, samt at det er noe politisk betinget i hvilket omfang endringene forekommer. Kommunene har i lengre tid opplevd å ikke få kompensert lønns- og prisvekst da reell vekst i frie inntekter har vært lavere enn deflatoren man må forholde seg til. Samtidig har man med denne «stabiliteten» opplevd noen større svingninger de senere år knyttet til endringer i kommunenes mulighet til å hente skatteinntekter, da i hovedsak knyttet til eiendomsskatt på kraftanlegg.

Myndighetene begrunner noe av sine endringer og omprioriteringer med en samfunnsutvikling hvor man blir mer og mer klar over at Norge må

redusere sitt kostnadsnivå: vi genererer veldig mye inntekter fra oljenæringen og har en anseelig beholdning i «oljefondet» vår men vi har samtidig et kostnadsnivå som er veldig høyt og økende fra år til år. I tillegg er det norske samfunnet belastet med store kostnader knyttet til statlige kostnader til pensjon, høy andel uføre og sykefravær.

Statlige styringssignaler er at overføringene til kommunene må forvente en ytterligere og vedvarende reduksjon grunnet redusert overskudd fra oljesektoren. Som omtalt er det samtidig varslet en økende oppgavemengde med nye oppgaver overført til kommunene.

Rendalen har de senere år gjort store tilpasninger av sitt tjenestetilbud ut ifra endringer i innbyggertallet og sammensetningen av ulike brukergrupper. Dette er og må være en vedvarende prosess da det alltid vil forekomme endringer i innbyggertallet.

1.4.1 Strukturendringer på inntektssiden

1.4.1.1 Endringer i eiendomsskatteloven

Det er foreslått vesentlige endringer i eiendomsskatteloven kommende år og tre hovedområder vil gi endringer for Rendalen:

- Kategoriene endres: definisjonen på «verk og bruk» opphører slik vi kjenner den i loven pr i dag.
 - o Vannkraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og petroleumsanlegg vil videreføres i en egen gruppe mens resterende av «verk og bruk» vil bli å anse som næringseiendom fra og med 2019.
 - o Produksjonsutstyr og –installasjoner skal fritas fra eiendomsskattegrunnlaget og en del objekter vil falle fra helt eller delvis. Her det definert en overgangsordning på sju år som skal gi en gradvis innfasing av inntektsbortfallet for kommunene samt at det skal kompenseres gjennom statlige overføringer. Her er nivået på det samlede kompensasjonsbeløpet for alle kommuner uavklart og vil påvirke Rendalen kommune sin andel av kompensasjonen.
- Eiendomsskattegrunnlaget for kraftanlegg og kraftnettet endres.
 - o I 2017 og 2018 har det blitt gjort en del endringer i to faktorer som inngår i beregningen av kommunenes eiendomsskattegrunnlag for kraftanleggene. Kapitaliseringsrenten er blitt endret noe årlig og dette gav kommunene et betydelig inntektsbortfall da renten inngår i den beregning som leder til det eiendomsskattegrunnlaget som kommunene kan skrive ut eiendomsskatt til kraftanleggene etter. Grunnrenteskattesatsen er økt de siste år. Økningen begrunnes med at staten ønsker å kompensere statens skattebortfall som følge av en generell redusering av selskapsskatten som er gitt til alle næringer. Denne økningen

- i grunnrenteskattesatsen gir redusert eiendomsskattegrunnlag for kommunene da grunnrenteskatten, som er en statlig skatt, kommer til fradrag i eiendomsskattegrunnlaget.
- Gjennomsnittlig spotpris siste fem år: kraftanleggenes verdsettelse baseres på fremtidig omsetningsverdi og her benyttes siste fem års rullerende snitt av spotpris som grunnlag. I 2019 vil grunnlaget beregnes av et høyere snitt enn i 2018 da spotpris i inntektsåret 2012 fases ut (21,7-23,6 øre/kWh) og inntektsåret 2017 fases inn med et høyere snitt (25,7-29,4 øre/kWh).
 - Sum i årene 2016-2018 var en markant nedgang i eiendomsskattegrunnlaget grunnet endringer i kapitaliseringsrenten og grunnrenteskattesatsen, mens man i 2019 forventer en marginal oppgang selv om de to nevnte faktorene reduseres ytterligere noe: innfasing av spot fra inntektsåret 2017 er en vesentlig økning og veier opp for de andre endringene. Sum av dette er at man kan forvente endringer fra år til år i kommende budsjettår og dermed vanskeligere lage gode prognoser.
- Generelle endringer foreslått i statsbudsjettet med virkning fra 2020:
- Maksimal skattesats for bolig- og fritidseiendommer foreslås redusert fra sju til fem promille, innføres første år med en promille og kan maksimalt økes med en og en promille pr år.
 - Det foreslås tvungen reduksjonsfaktor på minimum 30% i takstene på bolig- og fritidseiendommer
 - Det foreslås tvungen statlig taksering (formuesgrunnlagstaksering) av boligeiendommer
 - Rendalen kommune har innført eiendomsskatt på hele kommunen fra og med 2020 og dette vil påvirke det samlede inntekspotensialet fra eiendomsskatt, men intet bortfall av inntekter da inntektene ikke er faset inn enda.

1.4.1.2 Strukturendringer i inntektssystemet

I budsjettdokumentet for 2018 kommenterte vi to hovedområder som det var gjort strukturendringer i inntektssystemet: endringer i eiendomsskattegrunnlaget på kraftanlegg for å kompensere for skattelette til næringslivet samt endringer i forbindelse med pågående kommunereform. Sistnevnte kom Rendalen positivt ut av da vi ble definert som «ufrivillig små» mens kommuner med mer naturlige geografiske forutsetninger for sammenslåing fikk redusert sine overføringer.

De varslede endringene i eiendomsskatteloven som vil tre i kraft fra 2020 vil ikke omprioritere mellom kommune og stat, men er argumentert med

at det skal lette skattetrykket på eiere av eiendommer, enten det er bolig-, fritids- eller næringseiendommer.

Et annet område som gjennomgår en strukturendring er den generelle skatteleggingen: når det gis en prosent redusert skattesats for privatpersoner og/eller næringsdrivende påvirker dette kommunenes skatteinntang. Som omtalt i senere avsnitt gis vi en skatteutjevning opp mot 95% av nasjonalt gjennomsnitt. Reduserte skattesatser gir redusert skatteinntang i landet sett under ett og påvirker skatteutjevningsmodellen. I tillegg er Rendalen utsatt for en nedgang grunnet nedgang i befolkningsgrunnlaget som det beregnes ut ifra, se punkt 1.4.2.2.

Endringer i ordningen med kompensasjon for utgifter til ressurskrevende bruker er også en utfordring for mange kommuner som opplever stor nedgang i refusjonsbeløpet de kan kreve inn. For Rendalen kommune er dette beløpet marginalt da vi har erfaringsmessig lite refusjonskrav og dermed er lite sårbar for denne endringen slik vår brukermasse er pr i dag.

1.4.2 Beregning av frie inntekter

Kommunene mottar frie inntekter som består av rammetilskudd og skatteinntang. I forbindelse med presentasjonen av statsbudsjettet legges det ut tall og forklaringer på en nettside som gir en god oversikt over beregningsgrunnlaget: <https://frieinntekter.regjeringen.no>.

1.4.2.1 Rammetilskudd

Rammetilskuddet kommunen mottar består av tre hovedområder:

Innbyggertilskuddet før omfordeling: en fast sats pr innbygger som for hele Norge er kr. 24 710 pr 2019. Med et innbyggertall på 1810 pr 01.07.2018 utgjør dette ca 44,7 MNOK.

Utgiftsutjevning som baseres på tre faktorer:

- Utgiftsbehov: et anslag på hvor mye det vil koste for kommunene samlet å gi velferdstjenester til innbyggerne sine. Det beregnes et utgiftsbehov for hver enkelt kommune i utgiftsutjevningen ved hjelp av behovsindeksen
- Utgiftsutjevning: her omfordes innbyggertilskuddet mellom kommunene ved hjelp av behovsindeksen. Midler omfordes fra kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov. Utgiftsutjevningen skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehovene som kommunene ikke kan påvirke selv

- Behovsindeks: en indeks som forteller noe om hvor dyr en kommune er å drive i forhold til landsgjennomsnittet. Den samlede behovsindeksen er beregnet ved hjelp av et sett kriterier og vektorer som sier noe om hvorfor kommunenes utgifter varierer. Indeksen brukes til å beregne kommunens trekk eller tillegg i utgiftsutjevningen. Eksempelvis er kriteriet «Innbyggere 6 – 15 år» definert med en vekt på 26,28 % av vår behovsbehov. Her har vi en behovsindeks som er 0,8395, dvs et behov som er 83,95 % av landsgjennomsnittet. Da vi har få barn i denne alderen sammenlignet med gjennomsnittlig andel barn i denne alderen av samlet befolkning vil vi trekkes her i beregningen av utgiftsutjevningen. Synker folketallet ved at vi mister innbyggere i en kategori som har en stor vekt innenfor vår behovsindeks vil dette gi store reduksjoner i rammetilskuddet kontra å miste en innbygger innenfor en kategori med lav vekt.
- Rendalen har en definert behovsindeks for 2019 på 1,2606 mot 1,2757 i 2018, dvs et behov som er 26,06 % større enn landsgjennomsnittet. Utgiftsutjevningen utgjør pr 2019 24,66 MNOK som kommer fra trekk på kommuner med en behovsindeks under 1.

Regionalpolitiske tilskudd: 6,55 MNOK kr for 2019 samlet

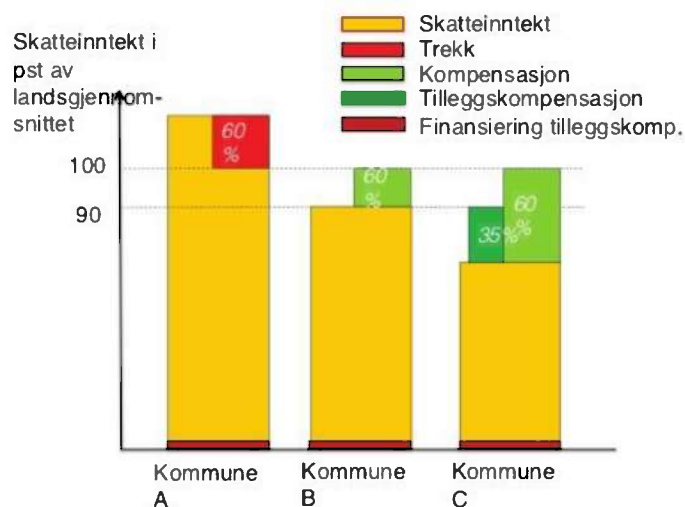
- Distriktstilskudd Sør-Norge som gis til kommuner med særskilte distriktsutfordringer: 5,7 MNOK kr for 2019
- Skjønnstilskudd som gis for å kompensere kommuner for spesielle lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet: 0,85 MNOK for 2019 mot 1,0 MNOK for 2018. I tillegg til skjønnstilskudd definert i statsbudsjettet settes det av fylkesvise rammer for skjønnstilskudd til fordeling gjennom året.

1.4.2.2 Skatteinngang

Pr 2017 hadde Rendalen kommune en skatteinngang på 75,0 % av landsgjennomsnittet, ned fra 76,1 % pr 2016, og med skatteutjevningen mottok vi netto en skatteinngang på 94,0 % av landsgjennomsnittet. Modellen med skatteutjevning vist nedenfor kompenserer de kommunene med skatteinngang under 90% og utjevner forskjeller mellom kommuner. Rendalen er med sine 75,0 % en kommune i kategori C. Alle kommuner får et generelt bunnfradrag samt at de kommuner med skatteinntekt over landsgjennomsnittet trekkes 60% av overskytende. Dette finansierer 60% kompensasjon av differansen mellom de som har 90 og 100% av landsgjennomsnittet, og de med skatteinntekt på under 90% av landsgjennomsnittet får en tilleggskompensasjon på 35%.

Skatteutjevningen

(skatt på formue og inntekt inkl. naturressursskatt)

Figur 1 Skatteutjevningsmodell, kilde Skatteetaten

De senere år har det vært en forholdsvis sterk vekst i skatteinntekten nasjonalt, men noe mer moderat i Rendalen. Gjennomgående har vi hatt en skatteinntekt noe under det prognosemodellen estimerer og i budsjettprosessen er det definert en skatteinntekt basert på KS sin prognosemodell noe nedjustert for lokale forhold: erfaringstall de senere år med endelig skatteinntekt i regnskapet justert for det som skatteutjevningsmodellen eliminerer.

I 2017 fikk kommunene inn 1,85 MRD mer i skatteinntekter enn anslaget i statsbudsjettet for samme år. Dette utgjør en vekst i skatteinntektene på 4,9 % for kommunesektoren. Inkludert skatteutjevningen fikk Rendalen i 2016 kr. 50,8 MNOK og i 2017 kr. 52 MNOK, en økning på 2,3%. Skatteutjevningen beregnes som en andel pr innbygger hvor det beregnes et snitt pr skatteyter i Norge: med reduksjon i innbyggertallet vil vi oppleve en reell nedgang i skatteinntekten. Reduksjonen i antall innbyggere vil i stor grad oppveie for den økte skatteinntekten som man generelt opplever: samfunnet har en lønnsvekst fra år til år men samtidig en vekst i antall innbyggere i Norge, men Rendalen har reduksjon i antall innbyggere og får dermed mindre andel av utjevningen.

2 Utfordringer for Rendalen kommune kommende budsjettår

2.1 Strukturelle endringer

I kapittel 1.4 *Statlige styringssignaler* har vi omtalt trender og signaler som vi har opplevd de siste årene og som vi ser forsterkes fra år til år. De kan samlet sett oppsummeres innen to kategorier:

- At det blir en forventet nedgang i overføringer/frie inntekter fra stat
 - o Det har i lang tid være en underdekning av pris- og lønnsvekst, men samfunnsendringer tilsier at dette kan akselerere, se kommentarer i innledning til punkt 1.4.
- samtidig som man opplever en jevn overføring av oppgaver til kommune uten medfølgende finansiering
 - o Her spiller pågående kommune- og regionreform inn og mye er uavklart enda.

Rendalen kommune har de senere år hatt et veldig godt fokus på endringer i tjenesteytingen og tilpasse denne til befolkningsnedgangen og endringer i befolkningssammensetningen. Dette er og har vært en viktig faktor for å kunne skape gode prosesser hvor man har kunnet få mer ut av hver krone, så man igjen kan klare en økt oppgave- og tjenesteportefølje innenfor eksisterende eller mindre ramme.

I økonomiplanen er det omtalt demografiske endringer som en utfordring kommende år, og selv om det i det enkelte budsjettår er et befolkningstall pr 01.07. foregående år som er tallet det gis rammetilskudd ut i fra er fokuset på kommende år et bakteppe for endringer som skjer i inneværende budsjettår.

Vi vil her omtale noen områder som er prioriterte satsningsområder i 2019, enten ved pågående arbeid eller som vil starte opp i løpet av året.

2.1.1 Digitalisering og effektivisering

«Gode og tilgjengelige digitale tjenester styrker dialogen med innbyggere og næringsliv og gir gode lokalsamfunn». Det er visjonen til digitaliseringsstrategien for kommunal sektor, vedtatt av KS i 2017. Digitaliseringsstrategien til eNorge og KS er grunnlaget for strategidokumentet til FARTT og derigjennom IKT-prioriteringene til FARTT-kommunene. FARTT skal være kommunenes tilrettelegger for IKT løsninger som verktøy for effektiv samhandling, rasjonell drift, spesialisering og sårbarhetsreduksjon.

Kommunal sektor har jobbet lenge med digitalisering. Likevel hører vi at kommunal sektor ikke henger med når samfunnet digitaliseres i høyt

tempo. Hva er egentlig status på arbeidet med digitalisering i Rendalen kommune?

Bredden av tjenester i kommunal sektor er stor, og digitalisering vil spille en rolle i samtlige av dem. Digitalisering kan gi bedre undervisningstilbud, skape et mer inkluderende lokalsamfunn, gi et raskere svar på byggesøknaden og sørge for at flere pleietrengende foretrekker å bli boende hjemme noen år lenger.

Hva er digitalisering?

Digitalisering handler ikke bare om å endre arbeidsprosesser fra analoge til digitale, det handler like mye om å forenkle og forbedre arbeidsprosessene. Det er altså ikke noe man kan gå i butikken og kjøpe, det er et langsiktig omstillingsarbeid som krever kompetanse innen både organisasjon og teknologi. Ny teknologi kan gjøre søknader unødvendige, rapportering til staten kan gå automatisk og data kan gjenbrukes slik at innbyggerne slipper å oppgi informasjon om og om igjen til det offentlige.

Jobbe bedre og smartere

I de kommende årene vil behovet for helse- og omsorgstjenester øke, blant annet fordi vi lever lenger og vil få flere eldre per yrkesaktiv. På sikt vil det bety at vi må levere mer med færre folk. Det krever at vi tenker nytt, at vi finner bedre og smartere måter å levere tjenestene på. Gode og tilgjengelige digitale tjenester vil bidra til å styrke dialogen med innbyggere og næringsliv slik at vi får gode lokalsamfunn.

Det er et stort antall aktiviteter som er iverksatt og vil startes kommende år innen digitalisering og effektivisering, og det er tiltak som favner felles, flere virksomheter eller er virksomhetsspesifikke da de er knyttet til enkelte tjenesteytinger og deres systembruk.

Merkantilt vil det videreføres arbeid med digitalisert kommunikasjon via servicefunksjoner, ny sentralbordløsning kan gi rom for chatbotløsninger og det er pågående arbeid med automatiserte arbeidsflyter i saksbehandlersystemet, både med mottak og utsending.

Økonomiavdelingen vil videreutvikle innsynsløsningen slik at innbyggerne kan ha full oversikt over sine krav fra kommunen og ha løpende digital dialog om betalingsutsettelse, kopier osv. Utsendelse av brev fra saksbehandler- og økonomisystem skjer nå helelektronisk og det er marginalt med papir igjen.

Innen Helse og omsorg er det pågående arbeid innen velferdsteknologi som vil videreføres inn i kommende år. I tillegg er det gjort mye endringer med rutineoppgaver hvor digitale løsninger erstatter papirarbeid, eksempelvis innføring av nettbrett for løpende registrering av data i daglig virke.

PND skal fortsette å realisere økonomisk gevinst og stabil drift gjennom aktiv bruk av implementerte systemer innen energioppfølging og driftsovervåking. Faggruppene og fagrådet i NØGIS-samarbeidet vil evaluere eksisterende GIS-kartverktøy i 2019 med nytt anbud som mulig resultat, og digitalisering og effektivisering er viktige faktorer her.

For å lykkes med digitaliseringen er et godt samarbeid mellom stat og kommunal sektor, og mellom kommuner og fylkeskommuner, en viktig forutsetning. Deling og gjenbruk av opplysninger er et mål slik at innbyggerne og næringslivet slipper å oppgi samme informasjon flere ganger. Det jobbes også med løsninger for å utnytte ressurser i form av økonomi og kompetanse på en enda bedre måte. Digitaliseringen er ikke en omstilling som gjøres en gang, men vil være et kontinuerlig arbeid. Teknologien vil endre seg, og det samme vil behovene hos dem som mottar tjenestene. Rendalen har blitt med i KS sitt digitaliseringsprosjekt hvor det deles erfaringer og informasjon om prosjekter mellom kommunene. Større kommuner er ofte pådrivere i prosessene og mindre kommuner er da involvert i prosessene på ulikt nivå og omfang.

2.1.2 Infrastruktur

For å kunne ta i bruk og utnytte mulighetene gjennom digitalisering, eksempelvis velferdsteknologi eller digitale læringsplattformer, er det en forutsetning at vi har nødvendig infrastruktur og her jobbes det veldig aktivt i kommunen.

Mobildekning og bredbånd er i utgangspunktet ren infrastruktur, men er en forutsetning for å få levert nødvendige elektroniske tjenester. Begge deler må være godt tilgjengelig skal vi få opprettholdt/økt bosettingen, og er også en nødvendig forutsetning for næringslivet. I tillegg til at god infrastruktur er en forutsetning for bosteds- og næringsattraktivitet, er det også grunnlaget for å få økt besøksattraktiviteten. Et godt bredbåndstilbud etterspørres av både hytte-/fritidsbeboeren og turister som ellers besøker kommunen.

Rendalen kommune har fått Nkom- og fylkeskommunale midler for utbygging av fiber på strekningen Finstad, Unsetbrenna og Unset ned til Elvål. Dette arbeidet er påbegynt i 2018 og vil gå noe inn i 2019.

Høsten 2018 er det fra fylkeskommunen innstilt på at det skal bevilges Nkom-midler til høyhastighetsbredbånd på Sjøli (ikke avklart pr november), mens det er bevilget fylkeskommunale midler til høyhastighetsbredbånd på Åkre og Hornset. Arbeidet med å fullfinansiere og igangsette disse prosjektene er en prioritert oppgave inn i 2019.

Veier og veistandard er også viktig infrastruktur for Rendalssamfunnet, både for bosetting og næringsutvikling. Gang- og sykkelvei i Øvre er løftet frem og vil utredes i samarbeid med Hedmark Fylkeskommune som er bevilgende myndighet og dermed prioriterer tiltakene. Kommunen jobber ellers tett opp mot fylkeskommunen om fylkesveinettet i kommunen og de tiltak som fylket definerer i sine langsiktige planer.

Rendalen har også en stor andel kilometer med kommunal vei. I 2018 er det utarbeidet en tilstandsrapport over det kommunale veinettet, og det vil i 2019 foretas videre arbeid med å utarbeide langsiktige planer om eierskap til veiene, vedlikeholdsplan og investeringstiltak. Dette arbeidet vil løftes inn i økonomiplanarbeidet.

2.1.3 Nærværsarbeid

Sykefraværet har holdt et stabilt nivå med en svak økning de siste par årene, selv om sykefraværs-prosenten har variert fra år til år. Totalt sykefravær for 2017 kom på 9,2%, som er omtrent det nivået vi ligger på pr. 30.9.2018, men som allikevel er betydelig lavere enn ved årets start.

Høyt sykefravær er en av de største utfordringene vi har som arbeidsgiver, og generelt vil det være viktig å legge til rette for helsefremmende arbeidsplasser som i praksis handler om at ledere og ansatte sammen finner fram til hva en helsefremmende arbeidsplass er for dem.

Helsefremmende arbeid er en tilnærming som sammen med tradisjonelt, forebyggende HMS-arbeid utgjør en helhet i arbeidsmiljøarbeidet. Avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv understreker betydningen av å øke jobbnærvær og bedre arbeidsmiljøet. Dette er også viktige mål i det helsefremmende arbeidet.

Vi er en IA-virksomhet, og dette samarbeidet innebærer at arbeidsgiver, tillitsvalgte, verneombud og øvrige ansatte i virksomheten samarbeider målrettet for å oppnå en mer inkluderende arbeidsplass. Samarbeidet skal bidra til å forebygge og redusere sykefravær, styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet. Avtalen skal også hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

Det vil være ulike årsaker til fravær som, medisinske årsaker, lav jobbmestring, høy arbeidsbelastning og utfordringer i arbeidsmiljøet og for 2019 vil vi derfor ha fokus på følgende tiltak:

- Systematisk oppfølging av sykefravær som betyr å ha gode oppdaterte sykemeldingsrutiner, og følge opp disse. Kartlegging av fraværet gir informasjon om hvor skoen trykker, og hva som bør settes inn av tiltak.

- Fokus på ledelse og legge til rette for gode arbeidshverdager, men samtidig være tydelige på forventninger vi har til arbeidsutførelse og nærvær. De må involvere seg i de ansatte og de ansattes arbeidshverdag og bidra til å utvikle dem til lojale, trygge og myndiggjorte medarbeidere.
- Medarbeiderskap, hvor man ser på det forholdet man har til arbeidsoppgaver, arbeidsgiver og kollegaer og hvor leder og ansatt sammen tar ansvar for å utvikle dette.
- Omdisponering av ressurser og organisering av arbeidet, som kan øke organisasjonens fleksibilitet og endringskapasitet.
- Arbeide i IA-team med deltakelse av NAV arbeidslivssenteret og Bedriftshelsetjenesten
 - *Hensikten er å skape medvirkning, utvikling og et godt arbeidsmiljø gjennom en felles innsats og forståelse både for de ansatte og arbeidsgiver.*
- Sykefraværsprosjekt på virksomheter med høyt sykefravær. Har gode resultater og erfaringer fra 2018 som videreføres inn i 2019.
- Medarbeiderundersøkelsen, hvor denne skal følges opp videre inn i 2019, og hvor det skal jobbes videre med resultatet av denne med utgangspunkt i individuelle handlingsplaner på den enkelte enhet.

2.2 Pensjon og premieavvik

I tråd med at kommunene opplever reduserte overføringer fra staten er håndteringen av kommunenes premieavvik knyttet til pensjonsforpliktelsene et stadig tilbakevendende tema. For mange kommuner har premieavviket medført at de fremfor å iverksette tiltak for å ta ned driftsnivået sitt på tjenesteytingen har brukt premieavviket som en buffer, eller retter sagt sovepute. Hvordan de håndterer opparbeidelsen av akkumulert premieavvik i balansen samtidig som de skal håndtere statlige styringssignaler og strukturendringer gir i volum svært store endringer de må utføre kommende år!

Det er i de senere år kommentert at Rendalen har en sunn praksis på dette området: vi har hatt handlingsrom til å avsette midler på et øremerket disposisjonsfond i takt med inntektsføringen av premieavviket: ved årlig amortisering kan vi tilbakeføre deler av avsetningen på disposisjonsfondet uten at det berører drift eller likviditeten vår.

I kommende år er det viktig at denne praksis opprettholdes da man på grunn av ny pensjonsreform med virkning fra og med 2020 vil kunne få større svingninger i premieavviket. Overgangsordninger gir noe usikre prognoser fra pensjonsleverandørene og dertil større premieavvik fra år til år. Uten den praksisen vi har definert i Rendalen kan dette skape store svingninger i budsjettene og det er en farlig vei å gå.

Ny pensjonsordning vil generelt kunne medføre noe økte pensjonskostnader, men her ligger Rendalen inne med en praksis som skaper stabilitet for virksomhetene: i budsjettprosessen tildeles virksomhetene pensjonsmidler på lønnsbudsjettet fra en definert sats og ved løpende lønnskjøringer belastes samme sats. Ved årlige pensjonsavregninger føres disse ved årets slutt og kommenteres fra sentralt hold og påvirker dermed ikke virksomhetenes resultat direkte.

Forklaring på premieavvik

Forskjellen mellom faktisk innbetalt premie til pensjonsselskapene ett år og pensjonskostnaden som regnskapsføres (aktuarberegning av fremtidig forpliktelse) benevnes premieavviket. Den premie som faktisk skal innbetales til pensjonsselskapene varierer en del da premien justeres opp mot den avkastning pensjonsselskapene har på sin plasserte kapital: er det et godt år bidrar avkastningen til å redusere behovet for å be kommunene betale inn premie kontra et år med dårlig avkastning. Modellen med premieavvik ble innført for å utligne disse svingningene: kommunene skulle få ta det avvik som oppstod og amortisere (inntekts- eller kostnadsføre) det over 15 år og modellen mente dette skulle utlignes med variasjon i beløpene størrelse og om det oppstod et positivt eller negativt premieavvik. Erfaringsmessig har det imidlertid vist seg at man opplever en overvekt av år med positive premieavvik: man må inntektsføre premieavviket det aktuelle året og amortisere en tilsvarende kostnad i årene som kommer. I tråd med at denne utviklingen ble tydelig ble amortiseringen endret fra hhv 15 år til 10 år og fra og med 2014 7 år.

2.3 Finansforvaltning

Rendalen har i de senere år hatt en moderat økning i sin langsiktige gjeld, forholdsvis store låneopptak i årene 2013-2016 mens det i 2017 ikke ble tatt opp langsiktig gjeld. I 2018 blir endelig låneopptak 8 MNOK. Netto lånegjeld er vesentlig under landsgjennomsnittet men målt i netto lånegjeld pr innbygger er vi mer gjennomsnittlig. Gjeldsbyrden er også sårbar ved at vi ved nedgang i innbyggertallet får færre å dele gjeldsbelastningen på.

Kommunen har en ønsket praksis å ikke ta opp mer rentebærende langsiktig gjeld enn det man nedbetaler pr år. Selv med store svingninger de senere år har man praktisert budsjettering som har vært innenfor dette. Med rentebærende gjeld mener man gjeld hvor rentekostnaden må dekkes opp av kommunens driftsbudsjett. Låneopptak hos Husbanken for videreformidling (START-lån) gir renteinntekter ved videreformidling og er således et eksempel på låneopptak som ikke er rentebærende for driftsbudsjettet. Tiltak knyttet til selvkostområdene (VAR) gir låneopptak som også ikke er rentebærende da rentekostnaden overføres til selvkostregnskapet og belastes abonnementene innenfor de ulike

selvkostområdene og ikke driftsregnskapet. Det er gjenværende portefølje av låneopptak som man definerer som rentebærende og må holdes innenfor vår egendefinerte «handlingsregel» for låneopptaket.

I de siste årene har det vært et forholdsvis lavt rentenivå på den rentebærende gjelda. Prognosene nå tilsier en noe økt rentebane, men det er noe usikkerhet om omfang det skal økes i og hastigheten. Man må forvente noe økte rentekostnader over tid og selv om renteøkningen vil være moderat kommende budsjettår er det et viktig moment i arbeid med kommende år i økonomiplanen. I budsjettet for 2019 er følgende renter lagt til grunn:

- Flytende lånerente på 2,05% for ordinære avdragslån
- Fastrente på 1,75% for ordinære avdragslån med bindingstid på 3 år

Kommunen vil også ta opp Finansreglementet til revidering i 2019 for å ta en vurdering av kriterier om rentebinding. Med lave renter og prognose på økt rentebane kan det være fristende å binde renta til det som da oppleves som gode rentetilbud. Vurderingen i 2019 blir hvor renteeksponert gjeldsporteføljen til kommunen er: av den rentebærende gjelda er det en del renteeksponering som elimineres i stor grad grunnet kommunens beholdning av likvide midler. For denne andelen er risikoen knyttet til differansen mellom innskuddsrenta og innlånsrenta. Kommunens renteavtaler er i begge tilfeller knyttet opp mot 3-mnd NIBOR med et påslag av X antall rentepunkter. I ny bankavtale med Sp1Østlandet er det gitt en vesentlig økning i antall rentepunkter som er påslag på innskuddsrenta slik av avviket mot det påslaget KLP og Kommunalbanken krever for innlån er marginal. Når i tillegg andelen av gjenværende renteeksponert gjeld er noe lav er det et spørsmål om man skal foreta rentebindinger i sin helhet eller i hvilket omfang? Fastrente innebærer en sikringspremie av tilbyder: de legger også inn et påslag i sin pris for å få dekning for den risiko de tar ved å kunne måtte yte lave renter mens markedsrentene kan stige: da taper de penger.

2.4 Investeringer kontra vedlikeholdsbehov

I tidligere budsjett- og økonomiplandokumenter er det omtalt problemstillinger knyttet til investeringer grunnet manglende vedlikehold. I 2017 ble det vedtatt et prosjekt for å ta inn noe av vedlikeholdsetterslepet i et omfattende prosjekt i perioden 2018-2021.

Dette videreføres inn i 2019 og er et omfattende prosjekt med mange ulike tiltak i de fleste kommunale bygg. Vedlikeholdsplanen som er grunnlaget for de prioriterte tiltakene oppdateres løpende og ved meldte endringer i behov vil prioritert rekkefølge på tiltakene revurderes, dog innenfor den definerte budsjetttramma for prosjektperioden.

I 2018 ble det også utarbeidet en tilstandsrapport for de kommunale veiene for å få en helhetlig oversikt over objektene samt definering av tiltak med prioritering. Vegvedlikehold har i likhet med bygningsvedlikehold vært et område med begrenset ressursbruk i lengre tid, og tilstandsrapporten avdekket et ikke uventet vedlikeholdsetterslep.

Planen vil i 2019 bli gjenstand for videre arbeid opp mot økonomiplanprosessen på våren for å avdekke vedlikeholdsbehov, konkrete investeringstiltak og prioritert rekkefølge på disse samt en overordnet diskusjon om eierskap: skal kommunen fortsette å eie de respektive veistrekingene eller skal noen overlates til privat eie?

2.5 Gebyrregulativ og selvkostområder

De fleste gebyrer er betaling for tjenester som er arbeidsintensive og bør justeres ut i fra lønnsveksten i kommunen. De ulike gebyrene vurderer av de ulike virksomhetslederne og flere tjenester får sine satser fastsatt i statsbudsjettet eller av andre enn kommunen, eksempelvis oppholdssatsen i barnehagen som er maksimalprisregulert.

Innen tjenester levert av PND blir det gjort selvkostvurderinger ut i fra endringer i rammebetingelser og lokale forhold, og satsene foreslås justert ut i fra dette. Selvkostområdene må i tillegg til dette forholde seg til det som benevnes som 5-års regelen:

- Selvkostområder med overskudd må det aktuelle året avsette dette til et bundet selvkostfond og innen 5 år ha tilbakebetalt dette overskuddet ved å justere satsene slik at man får et tilsvarende underskudd i senere år som da kommer innbyggerne til gode
- Selvkostområder med underskudd må dekkes av kommunens drift det aktuelle året, men kan innen 5 år ha krevd dette udekkede underskuddet tilbake ved å justere satsene slik at man får et tilsvarende overskudd i senere år

Da det forekommer variasjoner innen drift i de ulike selvkostområdene fra år til år og pris- og lønnsvekst også varierer vil man oppleve år med ulik grad av justering både opp og ned i pris.

For selvkostområdene ble det i 2018 påbegynt en utredning med hensikt å utjevne noen skjevheter i gebyrregulativet tilknyttet enkelte VAR-områder. For 2019 er gebyrregulativet definert ut i fra følgende vurderinger:

Vann- og avløpsgebyrene økes i fastleddet og reduseres i variabelleddet. Forholdet fast/variabel bør være med hovedvekt på fastleddet, siden de største kostnadene i dag er knyttet til faste kostnader. Pr i dag er variabel del av gebyret størst. Etter opptrappingen de neste årene skal fast passere variabel del. I tillegg begynner vi prisharmoniseringen av

fritidsboliger og boliger. Store fritidsboliger har fram til nå hatt lavere gebyr enn tilsvarende boliger. Infrastruktur for fritidsbolig må i praksis i dag dimensjoneres som for bolig. Begge endringene er i henhold til økonomiplan 2019-2022.

Renovasjonsgebyrene foreslås holdt uendret. Selvkostområdet er i balanse med et lite selvkostfond.

Septikkgebyrene foreslås uendret. De har blitt redusert årlig med 15% både i 2018 og 2017. Før dette hadde vi noen år med høyere gebyrinntekter enn utgifter, mye grunnet økt volum. Grunnet 5-årsregelen må fondet tæres seinest fra og med 2017.

Gebyr tilknyttet plan, byggesak og oppmåling foreslås økt med 10%. Inntjeningen på områdene er for svak og samtlige gebyrer må løftes noe ut over prisutviklingen. Innen byggesak fjernet staten en del søknadspliktige tiltak i 2015. Sakene genererer om lag samme arbeidsmengde, men utløser ingen gebyr. Fradeling av hele teiger får redusert pris for å stimulere til bruksrasjonaliseringer. Prisen harmoniseres med oppmåling av tidligere skylddelte tomter.

Innen Helse og omsorg er det gjort endringer i hovedsak knyttet til egenbetaling for middag samt hjemmehjelpstjenester.

Det leveres i dag i gjennomsnitt 35,2 middager/dag gjennom hele året (12.848 middager i 2018). Dette skal med 2018 pris (kr. 75.-) gi en egenbetaling på kr. 961.000.- I økonomiplanen er det forutsatt en økt egenbetaling tilsvarende kr. 150.000,- for 2019. Dette medfører en egenandelsøkning på kr. 11,70 pr. middag, og da fastsettes egenandelskostnad til kr. 87.- for 2019.

Det har vært kostnadsberegnet en for lav selvkostpris for hjemmehjelpstjenester. Selvkosten skal beregnes med utgangspunkt i faktiske kostnader levert i brukertid (ATA tid) hos bruker. Dette innebærer at en time levert hjemmehjelp, er mer enn en time lønnet hjemmehjelp, som den tidligere beregningen har vært basert på. Dette begrunnet i at en time levert hjemmehjelp har i tillegg kjøretid, bilkostnader mv. I dag benyttes det 1,65 årsverk til hjemmehjelpstjenester. Disse årsverkene leverer 36 timer hjemmehjelp i gjennomsnitt hver uke. Dette medfører at for hver time lønnet hjemmehjelp, leveres det 37,5 minutter hjemmehjelpstjeneste, eller en effektivitetsgrad på ca 62%. Dette er en effektiv tjeneste sammenlignet med andre kommuner ut i fra de reiseavstandene vi har i Rendalen. I tillegg skal det i beregningen legges på 10% administrasjon. Dette følger av Forskrift om egenandel for kommunale helse og omsorgstjenester, kapittel 2.

3 Budsjett drift

Budsjettet for drift består av to skjemaer hvor skjema 1A viser en oversikt over inntekter, utgifter og avsetninger som ikke berører drift med en sum over hva som kan fordeles til drift, mens skjema 1B viser hvordan midlene til drift er fordelt mellom virksomhetene. Skjema 1A og 1B er vist for både årene 2018 og 2019 for å vise utvikling i tallene fra forrige års budsjett.

3.1 Skjema 1A og 1B Drift

Deflator (beregnet prisvekst) **1,028**
(Alle tall i hele 1 000)

Regnskapsskjema 1 A	2018	2019
Skatt på inntekt og formue	-42 000	-43 000
Rammetilskudd	-77 041	-77 986
Skjønnsmidler	-1 000	-850
Inntektsutjevning	-8 300	-9 200
Skatt på eiendom	-12 000	-11 830
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0
Andre generelle statstilskudd	-1 800	-2 400
Sum frie disponible inntekter	-142 141	-145 266
Renteinntekter og utbytte	-950	-1 200
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	4 000	4 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0
Avdrag lån	7 800	8 650
Netto finansinntekter/-utgifter	10 850	11 450
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0
Til ubundne avsetninger (premieavvik)	1 000	1 000
Til ubundne avsetninger	1 000	2 000
Til bundne avsetninger	0	0
Bruk av tidligere års mindreforbruk	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-1 750	-1 250
Bruk av bundne avsetninger	-1 000	0
Netto avsetninger	-750	1 750
Overført til investeringsregnskapet	675	700
Til fordeling drift	-131 366	-131 366
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	131 366	131 366
Regnskapsmessig merforbruk/mindreforbruk		0

Regnskapsskjema 1 B

	2018	2019
10 Sentraladministrasjonen	21 551	28 291
20 Helse og omsorg	55 265	52 362
30 Oppvekst	33 853	33 801
40 PND	12 043	11 280
50 Kultur og Service	6 274	3 363
60 NAV	3 179	3 268
90 Fellesområder utenom skjema 1A	-800	-1 000
Sum skjema 1 B	131 366	131 366

Sum frie inntekter øker med i overkant av 2% fra 2018 til 2019 og er estimert til 145,3 MNOK. Dette er noe mer enn prognosemodellen tilsier, se innledende kommentarer, med et estimat på reell økning på 1,4 %. Årsaken til dette er at budsjettet for 2018 pr regnskapsrapporteringen i 2. tertial viser en noe lav budsjettprognose mot hva 2018 totalt sett forventes å ende på. Budsjettet for 2019 er justert noe for denne økte prognosen, men samtidig noe nedjustert grunnet lavere prognose på skatteinntekten enn prognosemodellen tilsier.

I budsjettet for 2018 ble det behov for noe tilførsel av oppsparte midler og sum netto avsetninger var -0,75 MNOK. I kommende budsjett er det funnet rom for økning netto avsetninger til 1,75 MNOK, dvs en reell økning på 2,5 MNOK. Årsaken til dette er i hovedsak den justering som er omtalt i foregående avsnitt: sum prognose frie disponible inntekter for 2018 var noe lav og dermed behov for bruk av avsetninger. Noe av endringen er også at man nedjusterer bruk av ubundne avsetninger med 0,5 MNOK, dette er i tråd med vedtatt vedlikeholds- og oppgraderingsprosjekt i PND for årene 2018-2021.

Netto finansinntekter/-utgifter viser en noe negativ utvikling med økte kostnader. Renteinntektene økes noe grunnet større saldo av likvide midler som bankinnskudd samt en fornyet bankavtale med Sp1 Østlandet som gir bedre rentesats. Rentekostnadene er noe uendret fra 2018 til tross for varslet økt rentebane, dette skyldes at man i 2019 også har et par langsiktige fastrenteavtaler som utløper og man vil få lavere løpende rente. I årene etter 2020 er det også prognose på økt rentebane og man har i kommende økonomiplanperiode lagt inn økte renteutgifter. Spørsmål om fremtidig rentebinding er omtalt i innledende kapittel og vil påvirke kommunens kommende prognoser på netto finansinntekter/-utgifter. Avdrag lån er økt noe grunnet innslag av høye låneopptak i årene 2014-2016 med påbegynte avdragsbetalinger.

Skjema 1B viser at virksomhetene tilføres identisk sum som i 2018, MNOK 131,4. I budsjettprosessen blir alle virksomheter tilført deflatoren

som kompensasjon for forventet lønns- og prisvekst før tiltak defineres. Deflator i 2019 er definert til 2,8 % og siden de i skjema 1B mottar samme ramme som foregående budsjettår er reell besparelse når man summerer alle tiltak 2,8%. Dette kan gjerne kalles virksomhetenes «effektiviseringsfaktor»: de gjør tiltak av tekniske og driftsmessig art som kutter rammene med samme sum som de blir kompensert for lønns- og prisvekst. En faktor på 2,8% må ansees som en anelig andel av totalrammene og viser at det er robuste virksomheter med stor omstillingsevne totalt sett.

3.2 Oversikt over tiltak i drift pr virksomhet

Oversikten nedenfor viser prisjustert ramme for virksomhetene (ramme for 2018 justert for deflator på 2,8%), alle tiltak og summering som viser forslag til ny ramme for 2019. Tiltakene er kommentert av virksomhetene under respektive kapitler.

Virksomhet	2019
(Alle tall i hele 1 000)	
10 Sentraladministrasjonen (prisjustert ramme)	22 154
Tiltak :	
Barnevern overført til rådmann/sentraladm.	3 400
Kompetansefond overført til personalavdelingen/sentraladm.	200
Ekspedisjonen overført til sentraladm.	2 687
Rendalen kirkelige fellesråd	-150
<i>Sum tiltak</i>	<i>6 137</i>
Forslag til ny ramme	28 291
20 Helse og omsorg (prisjustert ramme)	56 812
Tiltak :	
Barnevern overført til sentraladm.	-3 900
Selvkostjusteringer mat og hjemmetjenester	-150
Reduksjon antall sjukehjemsplasser (-4 til 20 plasser) inntektsbortfall	600
<i>Vikarkostnader frem til ferdigstillelse ombygging av avdeling</i>	<i>-1 000</i>
<i>Sum tiltak</i>	<i>-4 450</i>
Forslag til ny ramme	52 362
30 Oppvekst (prisjustert ramme)	34 801
Tiltak:	
Reduserte kostnader skoleskyss	-200
Generelle besparinger innkjøp driftsmidler	-100
BHG: justering av bemanning ut ifra antall barn	-700
<i>Sum tiltak oppvekst</i>	<i>-1 000</i>
Forslag til ny ramme oppvekst	33 801
40 PND (prisjustert ramme)	12 380

Tiltak:	
Vedlikeholdsprosjekt 2018-2021	-500
EPC reduserte energikostnader	-400
Utleie interne prosjekter (utbygging H&O og eiendomsskatt)	-780
Endring inntekter	415
Andre endringer bemanning	165
<i>Sum tiltak</i>	<i>-1 100</i>
Forslag til ny ramme	11 280
50 Kultur og Service (prisjustert ramme)	6 450
Tiltak:	
Generelle besparinger innkjøp driftsmidler	-200
Ekspedisjonen overført til sentraladm.	-2 687
Kantinedrift overført til Helse og omsorg	-200
<i>Sum tiltak</i>	<i>-3 087</i>
Forslag til ny ramme	3 363
60 NAV (prisjustert ramme)	3 268
Tiltak:	
Ingen tiltak definert	0
<i>Sum tiltak</i>	<i>0</i>
Forslag til ny ramme	3 268
90 Felles utenom skjema 1A (videreført ramme)	-800
Tiltak:	
Kompetansefond overført personalavd/sentraladm.	-200
<i>Sum tiltak</i>	<i>-200</i>
Forslag til ny ramme	-800
TOTALSUM overført til drift	131 366

4 Budsjett investering

Investeringsdelen i budsjettet består av to skjemaer: 2A som er en oversikt over de totale investeringene samt hvordan de skal finansieres, mens 2B er en detaljert oversikt over de enkelte investeringstiltakene.

4.1 Skjema 2A og 2B Investering

Regnskapsskjema 2A	
(Alle tall i hele 1000)	2019
Investering i anleggsmidler	35 075
Utlån og forskutteringer	3 000
Kjøp av aksjer og andeler	700
Avdrag på lån	500
Dekning av tidligere års merforbruk	0
Avsetninger	0
Finansieringsbehov	39 275
Bruk av lånemidler investeringslån	-17 200
Bruk av lånemidler START lån	-3 000
Tilskudd til investeringer	-8 250
Kompensasjon for merverdiavgift	-6 875
Mottatte avdrag utlån og refusjoner	-500
Andre inntekter	0
Sum ekstern finansiering	-35 825
Overført fra driftsbudsjettet	-700
Bruk av tidligere års mindreforbruk	0
Bruk av avsetninger	-2 750
Sum finansiering	-39 275
Udekket/udisponert	0

Regnskapsskjema 2B		2019
Fellestiltak		
EK-innskudd KLP		700
START-lån låneopptak for videreformidling		3 000
Eksterne tiltak		
Tømmestasjon bobil		125
Forprosjekt gang- og sykkelvei Øvre		500
Rendalen Bygdemuseum		
Forprosjekt Rendalen Bygdemuseum		625
Investeringstiltak Rendalen Bygdemuseum		5 000

Helse og Omsorg

Detaljprosjektering ombygging Rendalen sjukehem	2 500
Ombygging Rendalen sjukehem	22 500
Inventar Helse og omsorg	250

VAR

Reservebrønn Finstad VV prosjektering	200
---------------------------------------	-----

Bygg og vedlikehold

Energispareprosjektet garantisum investeringer	250
Oppgradering heis kommunehuset	1 000
Barnehage Bergset oppgradering gulv med varme	375
Vedlikeholds- og oppgraderingsprosjekt 2018-2021	1 250
Prosjektledelse vedlikeholdsprosjekt 2018-2021	500

Sum investering i anleggsmidler	38 775
--	---------------

* Viser bare aktuelle prosjekter i budsjettåret

Sum av investeringsporteføljen for 2019 viser et betydelig budsjettvolum og to områder utgjør mye av tiltakene målt i beløp:

- Ombygging Rendalen sjukehem med prosjektering
- Investeringsiltak ved Rendalen bygdemuseum med prosjektering

Dette er områder som har vært inne i investeringsbudsjettet tidligere år, men er forskjøvet og nå inne i 2019. Begge har pågående prosesser og forventes å iverksettes i løpet av året. Det er samtidig foretatt en vurdering av investeringstiltak, både definerte og ønskede, opp mot PND sin kapasitet for gjennomføring. Dette er vurdert opp mot pågående vedlikeholds- og oppgraderingsprosjekt for årene 2018-2021 som har mange tiltak og belaster virksomheten med mye tiltak og arbeid. For sistnevnte er det satt av midler for bemanning til drift av prosjektet.

Kommunen har som uttalt mål å ikke ha realvekst i sin langsiktige gjeld, dvs hovedprinsipp om at man ikke tar opp mer ny langsiktig gjeld enn den man nedbetaler. Dette er et måltall som også må sees opp mot hvilke tiltak man foretar låneopptak til: er det selvkost vil kostnadene overføres til selvkostområdet som belastes innbyggerne i gebyrregulativet og er det tiltak knyttet til effektivisering og/eller økt inntjening vil man kunne se effektene i drift i etterkant. Således kan man si at det er den portefølje av tiltak som ikke omfattes av de to definisjonene ovenfor som er den portefølje man må bestrebe å holde på et minimum: tiltak som ikke har annen finansiering eller ikke gir nevneverdige effekter i drift. Generelt vedlikehold er en slik kategori som normalt skal dekkes av drift, men ved manglende oppfølging kan det måtte håndteres av investering, se kommentar i innledende kapittel 2.5. For budsjettåret 2019 er ca ¾ av investeringsporteføljen knyttet til enten selvkostområdet eller effektivisering og økt inntjening. I andel av gjenværende portefølje på ca 10 MNOK er nesten 6 MNOK knyttet til bygdemuseet og tiltak der, tiltak

som kan ende i en modell med potensiale for økt inntjening men med forsiktig prognose.

Selvkostområde:	0,2 MNOK
Effektivisering/økt inntjening:	28,25 MNOK
Gjenværende portefølje:	10,33 MNOK
Sum investeringer:	38,8 MNOK

4.2 Beskrivelse av de ulike investeringstiltakene

EK-innskudd KLP

Kr. 700 000. Årlig bevilgning av egenkapitalinnskudd til kommunens eierandel i KLP. Eierandelen må økes i takt med at fremtidige pensjonsforpliktelser øker.

START lån

Kr. 3 000 000. Det legges inn bevilgning til Start-lån som fast bevilgning. Dette er ingen investering for Rendalen kommune, men skal føres i investeringsregnskapet. Siden dette er utlån som skal tilbakebetales er dette ingen reell økning i kommunens gjeldsbelastning.

Tømmestasjon bobil

Kr. 125 000. I henhold til politisk bestilling er det ønske om at det etableres en tømmestasjon for bobil i kommunen. Avsatt sum er for etablering tilknyttet kommunalt avløpsnett.

Forprosjekt gang- og sykkelvei Øvre

Kr. 500 000. I henhold til politisk bestilling er det ønske om at det etableres gang- og sykkelvei i Øvre i retning nord og sør fra Berger skole. Det er ulike modeller for samfinansiering med fylkeskommunen, men det er et omfattende arbeid med forprosjekt da det inkluderer eiendomsavståelse og detaljprosjektering. Dialog er opprettet med fylkeskommunen og det vil påbegynnes i 2019.

Forprosjekt Rendalen Bygdemuseum

Kr. 625 000. Forstudien fra 2014 er fulgt opp med et forprosjekt før det er klart for fysiske investeringer i 2019. Forprosjektet ble påbegynt i 2017 i en samarbeidsmodell mellom Rendalen kommune og private aktører og vil videreføres i 2019. Kommunal egenandel finansieres med tidligere avsatte midler på disposisjonsfond og det søkes om midler fra Hedmark Fylkeskommune. Andel tilskudd er i budsjettet angitt til 50 % men andel som må finansieres av avsatte midler kan avvike avhengig av svar på søknad.

Investeringer Rendalen Bygdemuseum

Kr. 5 000 000. Som et resultat av pågående forprosjekt og detaljprosjekteringen som er pågående, vil det konkretiseres investeringstiltak som utføres/påbegynnes i 2019. Endelig budsjettramme er ikke definert til de ulike investeringstiltakene, men det er påbegynt prosjektering av ombygging av gammelskola: kjøkken, serveringsområde samt sanitæranlegg. Sanitæranlegg prioriteres og forventes med oppstart av arbeid 01.07.2019.

Detaljprosjektering ombygging Rendalen sjukehem

Kr. 2 500 000. Kostnadsestimat for detaljprosjektering av de planer som foreligger pr 2018. Arbeidet er påbegynt høsten 2018 og videreføres inn i første halvår 2019.

Ombygging Rendalen sjukehem

Kr. 22 500 000. Kostnadsestimatet foreligger fra prosjekterende som et grovestimat basert på erfaringspriser pr m² uten påslag for usikkerhet. Det skal gjennomføres en omfattende ombygging av avdelinger hvor en ledig avdeling skal gjøres om til 5 omsorgsboliger ut i fra endringer i brukergrupper og belegg. Samtidig gjøres en tiltrengt oppgradering av avdelingskjøkkener samt nytt felleskjøkken for det ombygde arealet for å imøtekomme behovene som utløses av ny modell med matservering og kjøkkenverter i samlokaliserte avdelingskjøkken. Det må også foretas en oppgradering og utvidelse av felleskjøkkenets kjølerom for å tilfredsstille behov og kapasitet i daglig drift med matproduksjon, matombringning og catering.

Inventar Helse og omsorg

Kr. 250 000. Virksomheten har behov for en større utskiftning av senger da eksisterende senger begynner å bli slitte. I tillegg er det behov for oppgradering av garderobeskap for de ansatte for å tilfredsstille de behov som finnes med tanke på sikkerhet og oppbevaring.

Reservebrønn Finstad VV forprosjektering

Kr. 200 000. Reservebrønn VV Finstad er utsatt en del år og ønskes utført i årene 2019-2020. Forprosjektering påbegynnes i 2019. Tiltaket er innenfor selvkostområdet vann.

Energispareprosjektet garantium investeringer

Kr. 250 000. Prosjektet er fullført i 2018 men har i henhold til kontrakten en kostnad knyttet til en garantium til entreprenør i fire år etter ferdigstillelse. Investeringsfasen i prosjektet har pågått i 2016 og 2017 og avsluttet i 2018. I henhold til sparetiltak i drift har EPC-prosjektet i 2018 og 2019 gitt gode utslag i energikostnadene med kr -400 000 pr år.

Oppgradering heis kommunehuset

Kr. 1 000 000. Heisen i kommunehuset er ikke godkjent for personbruk og fungerer kun som en vareheis per dags dato. For å tilfredsstille krav til

universell utforming så alle brukergrupper kan benytte kommunehuset er det behov for en oppgradering.

Barnehage Bergset oppgradering gulv med varme

Kr. 375 000. Barnehagen på Bergset har siden utbyggingen har utfordringer med gulvvarmen og påfølgende driftsproblemer. Det er behov for utbedring og som et alternativ til å pigge opp hele gulvet og legge ny varmesløyfe er det vurdert varmemfilm og nytt gulvbelegg. Tiltaket har vært vurdert tidligere budsjettår, men er nå tatt inn som en helhetsvurdering mot andre tiltak i barnehagen som er bestilt, i hovedsak bytte av dører.

Tiltak vedlikeholds- og oppgraderingsprosjekt 2018-2021

Kr. 1 250 000. I vedtatte prosjektplan er det definert en delvis finansiering fra drift og bruk av ubundne fond eller som investeringstiltak definert i investeringsbudsjettet. Andelen er vurdert opp mot tiltakenes art og andel drift kontra investering er delt i prosjektperioden. I henhold til fremdriftsplanen er det avsatt midler til noen av de tyngre investeringstiltakene i 2019.

Prosjektledelse vedlikeholds- og oppgraderingsprosjekt 2018-2021

Kr. 500 000. Som en del av «Vedlikeholdsplan for kommunale bygg 2018-2021» må det finansieres opp et årsverk knytta til prosjektledelse. PND vil benytte vedkommende dels til å lede vedlikeholdsarbeidene og dels til å utføre vedlikeholdsarbeidene. Tiltaket må ses i sammenheng med øvrig finansiering og gjennomføring av vedlikeholdsprosjektet.

Utredninger av investeringsprosjekter i 2019

I tillegg til de definerte investeringsprosjektene er det bestilt to utredninger som vil kunne lede til konkrete tiltak i 2019. Disse vil måtte fremmes som separate saker og finansiering defineres og komme som tillegg til skjema 2A og 2B definert i dette budsjettdokument. Tiltakene er også av en slik art at de vil måtte finansieres av egne midler, da disposisjonsfond.

Ladestasjoner for elbil

Det bestilles utredning av etablering av to ladestasjoner for elbil i kommunen, henholdsvis plassert i Øvre og Ytre. Ladestasjonene skal inneholde alle ladealternativer og forutsettes driftes av ekstern aktør, dvs kommunen yter et anleggsbidrag for etableringen uten videre forpliktelser til drift. Utredningen vil måtte involvere lokal netteier, NØK, for avklaring av hensiktsmessige alternativer for plassering vurdert opp mot eksisterende infrastruktur og eventuelt andre investeringskostnader, dialog med eksterne tilskuddsytere som Enova, Fylkeskommune m.m., dialog med næringslivet om plassering og eventuelt anleggsbidrag fra eier

av lokasjon som velges, samt en endelig anbudsprosess for valg av konkret leverandør.

Kommunens administrasjon vil også gjøre en vurdering av bestillingen opp mot andre hensiktsmessige endringer som ønskes gjort i kommunal infrastruktur for hensiktsmessige etableringer av ladestasjoner av ulik art ved kommunale bygg. Her vurderes spesielt de to største lokasjonene Kommunehuset i Øvre samt Helse og omsorg på Otnes. Elbilbruken er sterkt øktende og et anbud på etablering av ladepunkter bør vurderes for trafikk ved kommunale bygg samtidig som hos næringslivet. Opsjoner i et anbud vil kunne muliggjøre lavere pris pr punkt og er ikke forpliktende for avgjørelse i henhold til bestilt utredning om to ladepunkter.

Motorvarmere på Hanestad stasjon

Det ønskes en utredning hvor man ser på muligheten for etablering av motorvarmere ved Hanestad stasjon: stasjonen er mye brukt av rendøler for togtransport og det er en utfordring med lave temperaturer vinterstid og biler som står over flere dager. Motorvarmere vil gjøre det mer attraktivt å benytte tog som transportmiddel og forhåpentligvis økte trafikken noe. Her er det også ønskelig å yte et anleggsbidrag for etableringen og det vil måtte gås i dialog med ROM Eiendom som drifter stasjonsområdet for vurdering av mulige alternativer. Det vil også sees i sammenheng med utredning om etablering av ladepunkter for elbil: er det hensiktsmessig å innlemme dette i en felles prosess da man også her kan forvente at elbiler vil vise sitt behov innen kort tid?

5 Administrasjonens vurdering

5.1 Rådmannens innledning

Som omtalt i de innledende kapitlene er arbeidet med budsjettet som presenteres her et resultat av en omfattende prosess som starter med økonomiplanen på våren. I arbeidet med kommende budsjett ser man at de tiltak og rammer som ble definert på våren i vedtatt økonomiplan sitt første år lettet prosessen på høsten betydelig. Vi hadde gjort grep i et slik omfang at det var marginale endringer som måtte til etter at forslaget til statsbudsjett ble presentert i begynnelsen av oktober.

Statlige styringssignaler er noe som må hensynstas løpende: en vedvarende underfinansiering av kostnadsveksten er noe vi har forholdt oss til i mange år og har bakt inn i alle utkast til økonomiplaner, endringer i vår mulighet til å hente inntekter i eiendomsskatt har vært mer utfordrende da de har kommet brått de siste år og en noe uavklart oppgaveportefølje etter kommune- og regionreformen er et usikkerhetsmoment.

Rendalen kommune går inn i 2019 med en historikk over de senere år som viser at vi tydelig har taklet de påkrevde tilpasningene som inntektssvikt og reduksjon i befolkningstallet har påført oss. Stor endringsvilje og fleksibilitet samt godt samspill mellom politikere og administrasjon har gjort veien farbar. Dette er erfaringer som er gode å ta med seg inn i året som kommer.

I kommuneplanens samfunnsdel har vi brukt attraktivitetsmodellen og et viktig arbeid i 2019 er å legge til rette for utvikling på de ulike attraktivitetsområdene. Innenfor infrastruktur er det i 2018 gjort store grep innen bredbånd og nye tiltak iverksettes i 2019 innen bredbånds- og mobildekning. Dette er etterspurte tiltak av både næringsliv, innbyggere og besøkende, enten de er hytteeiere eller turister. Sammen med næringslivet er det begynt et prosjekt, Opplev Rendalen, etter en samarbeidsmodell benevnt som BID (Business Improvement District). Prosjektet vil i 2019 visualiseres i konkrete tiltak innen markedsføring av kommunen med egen nettside, sosiale medier og ulike tiltak, det gjøres tiltak mot alle de som er involvert i ulike arrangement i kommunen, alt fra Fiskefesten og Veidemannsfestivalen til julemesse og grendefestival, og det skal satses friskt ved bygdemuseet: fysiske investeringer for å rigge Gammelskola for aktivitet og matopplevelser og et nav i formidlingen av de verdier som Opplev Rendalen skal bringe ut. Dette er et omfattende prosjekt som vil kreve mye ressurser, både i kroner og øre men ikke minst i av utviklingsressurser som finnes i kommunens administrasjon.

Opplev Rendalen er i likhet med bredbåndsutbyggingen et tiltak som dekker alle akser av attraktivitetsmodellen og prioriteres høyt på kommunens ressursbruk. Allikevel er Opplev Rendalen et prosjekt som også fordrer involvering fra innbyggere og næringsliv: modellen baserer seg på et partnerskap hvor begge parter forplikter seg til å bidra og delta. Modellen er vurdert opp mot attraktivitetsmodellen som en god plattform for å skape samhandling mellom kommune og eksterne aktører, enten de er fastboende, hytteeiere eller næringsdrivende.

Kommunens drift er sammensatt og det er mange fokusområder som er med oss inn i kommende år. Nærværarbeid er et fokusområde for å håndtere et noe høyt sjukefravær som påvirker vår drift på ulike områder, enten direkte økonomisk eller indirekte på tjenesteytingen. Det skal iverksettes om omfattende ombygging av sjukehemmet for å tilpasse tjenesteytingen til behovsendringene vi har identifisert og dette må forventes å legge press på virksomheten i ombygningsperioden. Opplev Rendalen er nevnt og samtidig som det er et spennende prosjekt er det omfattende med mange involverte, både i egen organisasjon og eksternt i kommunen.

Noe som går igjen i kommentarene er at 2019 er et år hvor mye arbeid skal visualiseres i konkrete tiltak: Opplev Rendalen skal lede ut i fysiske tiltak ved bygdemuseet som har vært omtalt lenge, ombygginga ved sjukehemmet har vært under prosess i flere år og oppussings- og oppgraderingsprosjektet 2018-2021 begynner å vise frem sine resultater da innsatsen vises som et reelt «ansiktsløft» av den kommunale eiendomsmassen.

2019 blir et spennende år med mye aktivitet, mange utfordringer men også mange erfaringer fra de senere år som oppleves som en god og trygg plattform for videre utviklingsarbeid mellom administrasjon, virksomhetene og de ansatte, politikere, eksterne aktører i kommunen og ikke minst innbyggerne!

Anne Lise Trøen, Rådmann

5.2 10 Sentraladministrasjonen

5.2.1 Tjenesteområder

Sentraladministrasjonen består av den øverste politiske og administrative ledelse i Rendalen kommune. Virksomheten har lite tjenesteproduksjon ut mot befolkningen, men har en sentral rolle i forhold til informasjon og beredskap. Sentraladministrasjonen består av rådmann m. stab som er organisasjonskonsulent, personalsjef, IKT rådgiver og økonomiavdelingen. Stillingen som nærings- og samfunnsutvikler har også være underlagt rådmannen. Stillingen har vært vakant i 2018 men legges inn i 2019 som næringsutvikler. I tillegg føres godtgjørelse til politikere her, kontrollutvalget samt kostnader knyttet til kommune- og stortingsvalg. Ekspedisjonen vil bli overført fra Kultur og Service fra og med 01.01.2019 og personalsjef har personal- og administrativt ansvar for funksjonen.

5.2.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.2.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

Tjenesteproduksjonene er for en stor grad knyttet til faste oppgaver: oppgaver som må utføres uavhengig av endringer i innbyggertallet og rådmannens stab er rådgivere for virksomhetene i tillegg til å drifte en del prosesser som dekker hele organisasjonen.

- **Rådmannen:** øverste administrative leder i kommunen og bindeledd mellom administrasjonen og ordføreren og de folkevalgte.
- **Organisasjonskonsulent:** bistår i utarbeidelse og revidering av planverk, prosjekter, utviklingsarbeid og bistår virksomhetene ved behov. Er kommunens beredskapskontakt og ansvarlig for planverk på området og krisestøttesystem.
- **Personalsjef:** personalansvarlig for hele kommunen, ansvarlig for reglement og rutiner knyttet til ansettelser, kompetanseplan, personalforsikringer og bistår virksomhetene i personalrelaterte spørsmål om arbeidsforhold, ansettelser etc. Ansvarlig for lærlingeordning.
- **IT-rådgiver:** delt stilling mellom Rendalen kommune og FARTT og ansvarlig for drift av kommunens hard- og software
- **Næringsutvikler:** førstelinjetjeneste for næringslivet i Rendalen samt bindeledd mellom kommunen, regionale næringskonsulenter og Rørosregionen Næringshage. Jobber med planer, utviklings- og prosjektarbeid knyttet til næringsutvikling.
- **Økonomiavdelingen:** økonomisjef med stab som er ansvarlig for regnskap for alle virksomhetsområder, innkreving av kommunale krav og skatteoppkreverfunksjonen. I tillegg har økonomisjefen rollen som kommunens representant i Fagråd innkjøp.
- **Ekspedisjonen:** arbeider i hovedsak innenfor to områder; ekspedisjon/samfunnskontakt og arkiv- og posttjeneste. De er førstelinjekontakt for publikum med sentralbord og

publikumsmottak. Arkivtjeneste med journalføring av inn- og utgående dokumenter samt håndtere innsynsbegjæringer iht offentlighetsloven.

- **Budsjettposter for:** politikk/folkevalgte, kontrollutvalget, Midt-Hedmark Brann- og redningsvesen, FARTT (IKT Fjellregionen IKS) og Rendalen Kirkelige Fellesråd føres under Sentraladministrasjonen

5.2.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

Sentraladministrasjon er både pådriver og deltaker i en del utviklingsarbeid, både i forhold til sentrale-/felles-funksjoner og i virksomhetenes utviklingsarbeid. Oppfølgingen av planstrategien med utarbeidelse av nye og revidering av eksisterende planer, og utdype beskrivelser på hvordan planprosessene skal gjennomføres og behandles, er med målsetting om å styrke kommunens plan- og utviklingskapasitet.

Sentraladministrasjonen dekker en del områder som yter fellesfunksjoner og oppgaveporteføljen er sammensatt. Det vil jobbes med personalpolitikk innen sjukefraværsoppfølging, kompetanseplan for hele kommunen og videreutvikling og bruk av Compilo-systemet for kvalitetssikring m.m. for å nevne noen områder.

Ekspedisjonen er overført til virksomheten pr 01.01.2019 og her vil det påbegynnes arbeid med arkivplan, funksjoner knyttet til førstelinje som sentralbord og automatiserte prosesser, eksempelvis Chatbot, vil utredes sammen med anbudsprosess på ny telefoniløsning.

Saksbehandlersystemet ESA har en del funksjonalitet innen integrasjon mot fagsystemer som vil utredes videre for å hente ut effekter innen digitalisering og effektivisering, og arbeid med fullelektronisk distribusjon via SvarUt videreføres.

Bytte av økonomisystem ble foretatt pr 01.09.2017 og arbeidet med å hente ut effektivitetsgevinster videreføres inn i 2019. Innbyggerinnsyn skal gi innbyggerne mulighet til å ha oversikt over sine krav fra kommunen og EIK (kommunens inkassosystem) skal komme på plass med skyldnerweb for lettere dialog og samhandling mellom kommune og skyldner.

Personal vil i 2019 jobbe mye med videreutvikling av kompetanseplanen og forandring av denne ute i virksomhetene. Endret kompetansebehov er en utvikling som man ser raskere og raskere endringer i, og målet er å lage en kompetanseplan som er en god plattform for fremtidig rekruttering så man får dekket fremtidens kompetansebehov, et evigvarende arbeid som er en viktig forutsetning for kommunens utviklingsarbeid i sin helhet!

Virksomhetens utviklingsressurser, spesielt hos nærings- og organisasjonskonsulent vil også være bundet opp i arbeidet med Opplev Rendalen og den samarbeidsmodell der er basert på.

5.2.3 Arbeidsmål

5.2.3.1 Virksomhetens delmål

- Arbeide aktivt med samfunns- og næringsutvikling. Vi skal ha kompetent bemanning og en åpen førstelinjetjeneste for næringslivet i kommunen via næringskonsulent
- Være pådriver for at den kommunale tjenesteproduksjonen skal tilpasses endringer i folketallet
- Være pådriver for arbeid med digitalisering og effektivisering i alle deler av kommunens drift
- Gjennomføre løpende rapportering for å få god økonomistyring i kommunen
- Ranking på Kommunebarometeret skal primært høynes i forhold til plassering i 2018, sekundært holdes stabilt
- Arbeide for å få rett kompetanse i forhold til tjenesteproduksjonen i hele kommunen: både ved rekruttering og kompetansehevende tiltak for ansatte
- Arbeide for å få endringsvillige ansatte slik at tjenesteproduksjonen kan effektiviseres
- Holde fokus på IKT-sikkerhet i kommunen og følge IKT Norge sine standarder

5.2.3.2 Styringskort

Styringskortene skal inneholde opplevd kvalitet og målt kvalitet på fire fokusområder: Bruker, medarbeider, økonomi og samfunn.

Brukergruppen for sentraladministrasjonen er i hovedsak ansatte og politikere og bare i liten grad andre innbyggere i kommunen. Innbyggerne som brukere er i forhold til innkreving av kommunale krav og skatt og næringsutvikling.

Fokus område	Kritisk suksess faktor	Indikator	Måle-metode	Res 2017	Mål 2019
Bruker	Målt kvalitet	Innforderingsresultat på restskatt	Sofie	97,2%	97,5%
		Andel av skatterestanser eldre enn to år	Sofie	21%	10%
		Andel av kundefordringer eldre enn 100 dager	Økonomi-system	10,1%	5,0%
Med-arbeider	Målt kvalitet	Egenmeldt sykefravær	Statistikk	0%	0,5%
		Legemeldt sykefravær	Statistikk	4,5%	2,0%
		Har de ansatte korrekt kompetanse ift stillingskravene?	Personal-system	100%	100%

		Prosentvis gjennomførte medarbeidersamtaler?	Telling	100%	100%
		Oppfølging av årshjul	Avkvittere frister	98%	100%
Økonomi	Målt kvalitet	= Budsjett – regnskap i virksomheten (*positivt tall er mindreforbruk ift budsjett)	Økonomi system	0,9 MNOK	0

5.2.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.2.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2017	21 551 000
Priskompensert ramme 2019	22 154 000
Tiltak 2019, netto	6 137 000
Ny ramme for 2019	28 291 000

5.2.4.2 Stillingsressurser

Stillingskategori	Hjemmelsstørrelse 2019	Bruk i 2018	Planlagt bruk 2019
Ordfører/varaordfører	120	120	120
Rådmann	100	100	100
Økonomisjef	100	100	100
Personalsjef	100	100	100
Organisasjonskonsulent	100	100	100
IKT konsulent	100	100	100
Økonomikonsulent	220	260	220
Førstesekretær *	200	0	200
Sekretær *	240	0	240
Næringutvikler	100	100	100
Frikjøp av tillitsvalgt	20	20	20
Lærling	400	400	400
Sum stillingskategori*	1 800	1 400	1 800

* stillingene er knyttet til overføringen av Ekspedisjonen fra Kultur og Service, derav benevnt med bruk 0% i 2018 da de ikke lå i denne virksomhet. Hjemmelsstørrelser uendret fra hva som er flyttet ut av KOS.

5.2.4.3 Tiltak som gir økninger i rammen for 2019

Tiltak:	Omtale:
1 3 400 000	Barnevern overført fra Helse og omsorg
2 200 000	Kompetansecfond overført til personalsjef
3 2 687 000	Ekspedisjonen overført fra Kultur og Service

5.2.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Tiltak:	Omtale:
4 -150 000	Rendalen kirkelige fellesråd (generelle besparinger)

5.2.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 209

1 Barnevern overført fra Helse og omsorg

Barnevern er organisert i et vertskommunesamarbeid på Tynset og budsjettposten har vært underlagt Helse og omsorg. Budsjettbehovet er i stor grad knyttet til tiltak i enkelte saker, og da antall saker og tiltak varierer sterkt fra år til år har det skapt en del svingninger i budsjetttramma til virksomheten. Budsjettposten overføres til Sentraladministrasjonen ved rådmann for å eliminere dette avviket i drift, samt at rådmann har løpende dialog med vertskommunesamarbeidet om budsjettbehov og regnskapsprognose. Merk: budsjettposten tas ut av 20 Helse og omsorg med 3,9 MNOK, dvs budsjettpost pr 2018. Den tas inn i 10 Sentraladministrasjonen med 3,4 MNOK grunnet lavere prognose på tiltak fra leder for tjenesten.

2 Kompetansefond overført til personalsjef

Kompetansefondet er en årlig avsetning som har vært disponibelt for alle virksomheter og har vært lagt under 90 Fellesområder. I pågående arbeid med kompetanseplanen ser man at det er mange tiltak som har ekstern finansiering eller er gratis for deltagerne. Disse melder da naturligvis ikke sitt behov i fondet, og personalsjef er da den som skal ha dialog med resterende virksomheter om tiltak som krever egenfinansiering fra fondet.

3 Ekspedisjonen overført fra Kultur og service

Ekspedisjonen er overført fra Kultur og service pr 01.01.2019 og underlagt personalsjefen. Tiltaket er en ren teknisk overføring av budsjettposten mellom to virksomheter.

4 Rendalen kirkelige fellesråd (generelle besparinger)

Rendalen kirkelige fellesråd ble i budsjettprosessen utfordret til å komme opp med tiltak for å dekke inn et potensielt budsjettkutt da økonomiplanprosessen viste behov for innsparinger. Fellesrådet gjorde et administrativt arbeid med å identifisere enkelte tiltak og meldte tilbake til kommunen om potensiell besparing på -150 000,-. Besparingen er knyttet til flere ulike driftsposter.

5.3 20 Helse og omsorg

5.3.1 Tjenesteområder

Ansvar for og driver tjenesteproduksjon organisert innenfor følgende områder:

- Hjemmesykepleie-/ hjemmehjelp
- Sjukehem-/institusjonstjenester
- Kjøkken-/vaskeri
- Kommunelege-/helsetjenester
- Helsesøster-/stasjon, skolehelsetjeneste,
- Jordmor
- Psykiatri/rustjenesten
- Folkehelse-/frisklivskoordinator
- Tjenesten for funksjonshemmede
- Aktivitetssenteret
- Ergoterapi og fysioterapi
- Ulike botilbud

5.3.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.3.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

Tjenesteproduksjonen i regi av Helse- og omsorg skal betjene de mål som sektoren har ansvaret for. Et av målene er å sikre at den enkelte tjenestemottaker får mulighet til å leve og bo selvstendig. Videre skal den enkelte tjenestemottaker sikres et aktivt og meningsfylt liv og en tilværelse i fellesskap med andre. En verdig avslutning på livet, som ivaretar den enkeltes individuelle behov, skal også ivaretas.

Enhetens hovedformål er å forebygge helseproblemer og å bistå med diagnostisering og behandling til de som likevel blir syke. Til de som må leve med varig sykdom eller funksjonsnedsettelse gir vi rehabiliteringstilbud og bistand til egenmestring. Sammenfattet utgjør dette tjenester som gis før, istedenfor eller etter, behov for spesialisthelsetjenester, i tråd med samhandlingsreformens føringer. I praksis innebærer det et bredt sammensatt tjenestetilbud.

Innenfor institusjonsområdet gis det tilbud om **rehabiliteringsopphold, andre korttidsopphold og avlastning, langtidsopphold.**

Interkommunal akutt døgnplass (KAD) ivaretas gjennom et samarbeid med Fjellhelse, og består av 2 plasser på Tynset sykehus. Helse- og omsorgstjenester til personer med nedsatt funksjonsevne gis i brukers hjem, bofellesskap/omsorgsbolig - Rendalen har til sammen 42 ulike boenheter utenom institusjon.

Dagaktivitetsopphold er et tilbud til hjemmeboende som har behov for sosialt samvær og aktivitet. Målet er at tilbudet skal gi opplevelse av økt

helse- og livskvalitet og bidra til at en skal kunne bo lengst mulig i eget hjem.

Tjenestetilbudet **innenfor hjemmebaserte tjenester** omfatter hjemmesykepleie, praktisk bistand, trygghetsalarm og matombringing.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en ordning som er særlig tilrettelagt for mennesker med omfattende funksjonsnedsettelse. I prinsippet omfatter ordningen de samme tjenestene som ordinære helse- og omsorgstjenester – praktisk bistand som hjelp til stell, pleie, måltider, fritidsaktiviteter og alle andre nødvendige hverdagslige gjøremål.

Ved særlig tyngende omsorgsoppgaver kan det tildeles **omsorgslønn**.

Kjøkkenet på sjukehjemmet produserer og leverer mat til kommunens institusjoner, kok/kjølt middag til hjemmeboende og kommunal catering.

Tildelingsteamet saksbehandler og tildeler vedtak om helse- og omsorgstjenester.

Det formidles **Husbankens låne- og tilskuddsordninger**, bostøtte og startlån til kjøp og utbedring, samt saksbehandler og tildeler kommunens utleieboliger.

Friskliv-/Folkehelsekoordinator som foruten å drifte Rendalen Friskliv arbeider systematisk og målrettet på områder i kommunen hvor det er behov for helsefremmende innsats.

Tjenesten for funksjonshemmede har ansvar for tilbud til mennesker med funksjonshemming

Ergoterapeut jobber med å fremme helse ved hjelp av terapeutisk bruk av arbeidsutstyr, egenomsorg og aktiviteter.

Fysioterapeut; 1 fysioterapeut på driftstilskudd og en hel stilling som kommune-fysioterapeut, hvor både forebyggende, kurativt og rehabiliteringsarbeid inngår.

Psykisk helse-/rustjeneste – Enheten yter oppgaver til voksne etter helse- og omsorgstjenesteloven. Statlige føringer varsler opptrapping på rusområdet.

Helsestasjon – Enheten er delt inn i barn 0-5 år, barn 6-20 år, helsestasjon for ungdom (HFU), svangerskapsomsorg, helsestasjon for flyktninger, reisevaksinasjon og smittevern. Helsestasjonens oppgaver styres av helse og omsorgstjenesteloven, folkehelseloven, smittevernloven og kjønnslemlestelsesloven med tilhørende forskrifter. Det foreligger en rekke statlige anbefalinger og veiledere for driften.

Jordmor – det kjøpes tjenester fra Sykehuset Innlandet Tynset tilsvarende 10% stilling

Legevakt – legevakta er interkommunal og ligger lokalisert på Tynset sykehus, og drives i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven, og en detaljert pliktregulering i akuttmedisinforskriften.

Kommunehelsetjeneste forøvrig – Interkommunalt miljørettet helsevern, kommuneoverlege, kommuneleger, frisklivssentral yter oppgaver etter helse- og omsorgstjenesteloven og folkehelseloven.

5.3.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

Hovedfokuset for det utviklingsarbeidet som gjøres i virksomheten er med utgangspunkt i Helse og omsorgsplanen.

Noe av det viktigste er å heve terskelen for tildeling av institusjonsplasser, og på denne måten dreie ressursbruken mot en mer fleksibel tjeneste. Fokuset er på å bo lengst mulig hjemme, gjennom bevisst og aktiv bruk av de tjenestene og boformene helse og omsorg kan tilby, blant annet gjennom aktiv bruk av tidsbegrensede plasser med fokus på hverdagsmestring og rehabilitering.

I tillegg til å endre både terskel for tjenestene samt å dreie tilbudet i retning av å gjøre den enkelte bruker bedre i stand til å ivareta eget liv, må tjenesten evne å ta i bruk teknologi både for å skape større trygghet hos den enkelte bruker samt produsere og levere tjenester på en slik måte at det skapes effektivitets og produktivitets gevinst gjennom bruk av velferdsteknologi. Dette fokuset må både skapes gjennom økt bevissthet på velvære eller hverdagsteknologi, som medfører at behovet for tjenester reduseres eller hos enkelte blir borte. For innbyggerne i Rendalen må vi i begrepet velferdsteknologi, omtale alt fra oppvaskmaskin, robotstøvsugere til det tradisjonelle utstyret som ofte omtales som velferdsteknologi (alarmer, sensorer, kamera, medisindispensere mv). Vi må i 2019 fokusere på det som omtales som velværeteknologi, og se hvordan dette kan bidra til effektivisering av våre tjenester. Samtidig vil det i løpet av 2019, bli utarbeidet anbudsdokumentasjon for velferdsteknologiprojektet som har pågått i FARTT kommunene. Det legges opp til at det er valgt felles plattform og løsning for alle kommunene med virkning fra 01.01.2020. Dette medfører at investeringer i dette vil komme fra 2020 og utover.

En faktor som vil påvirke spesielt drift og tjenesteproduksjon ved Rendalen sjukehem er oppgradering av sykehjemsavdelingene og ombygging av dagens skjermet avdeling. Vi antar at dette arbeidet har en oppstart i løpet av sommeren 2019, og at dette vil påvirke driften ved RS ved at samtlige brukere må flyttes minst en gang. Vi legger til rette at dette skal planlegges og styres i best mulig grad, men er usikre på om dette vil ha økonomiske konsekvenser i forhold til driften. Dersom dette gir økonomiske konsekvenser (innleie av ekstra bemanning ved flytting e.l.), er ikke dette hensyntatt i dagens budsjett. I løpet av byggeprosjektet, vil anbud på velfredsteknologi bli avgjort. Det er å anta at dette vil ha konsekvenser for drift av RS, men da tidligst i 2020.

På bakgrunn av svært høye sykefraværstall ut over høsten 2017 og ved årsskiftet 2017/2018, ble det planlagt og igangsatt en prosess for å aktivt jobbe ned sykefraværet. Dette har gitt resultat så langt hos de medarbeiderne som ble inkludert i dette. Prosessen vil nå bli videreført i

2019, og målet er at arbeidsformen som er etablert omkring dette skal bli en del av det langsiktige arbeidet med å forebygge og redusere fravær. 2019 vil bli et år, der statistikk vil kunne vise i hvilken grad denne prosessen er en suksess.

Fra myndighetshold er det et sterkt fokus på etablering av tilbud på dagsenteraktivitet for demente. Dette er ute nå til høring om dette skal lovfestes en plikt for kommunene for å etablere dette. Som en følge av dette, samt søknad fra helse og omsorg, ble det innvilget ekstra tilskudd på kr. 180.000.- for økning av dagsentertilbud for demente i Rendalen kommune fra 1 til tre dager. Dette tilbudet blir nå etablert, og vil medføre at det ansettes i midlertidig stilling ressurser for å betjene dette som dekkes av tilførte tilskuddsmidler. Dette tilskuddet vil mest sannsynlig bli videreført også i 2019, men det er varslet at fra 2020 vil dette bli tilført som økt rammetilskudd til kommunene, og ikke som et øremerket tilskudd, og vil da ha konsekvenser med hensyn til videreføring av tilbudet.

5.3.3 Arbeidsmål

5.3.3.1 Virksomhetens delmål

Rendalen kommune sine innbyggere skal uavhengig av alder, kjønn, bosted, inntekt og ressurser sikres tilgang på individuelt tilpassede kommunale helse-, sosiale-, rehabiliterings-, og omsorgstjenester av tilstrekkelig kvalitet.

- Kommunen skal tilrettelegge et helhetlig helse- og omsorgstilbud for brukerne.
- Flest mulig skal bo hjemme så lenge som mulig.
- Helse- og omsorgstilbudet skal være effektivt og holde en kvalitet henhold til myndighetskrav.
- Barn og unge skal ha gode oppvekst og omsorgsvilkår
- Brukerne skal sikres muligheten til å leve et selvstendig og aktivt liv.
- Kompetanseheving gjennom utdanning og fagutvikling skal stå sentralt for å sikre tilstrekkelig, kompetent og stabil bemanning.
- Fokus på folkehelse gjennom å forebygge og ta i bruk velferdsteknologi, er prioriterte tiltak i samfunnsplanen.

5.3.3.2 Styringskort

Fokus område	Kritisk suksess faktor	Indikator	Målemetode	Res 2017	Mål 2019
Bruker	Opplevd kvalitet	Hjemmetjenesten: Jeg får den hjelpen jeg trenger slik at jeg kan bo hjemme	Brukerundersøkelse (Maks 6)	5,1	5,2

		Psykisk helsearbeid: Tjenesten jeg mottar bidrar til et mer meningsfullt liv.	Brukerundersøkelse (Maks 4)	3,6	3,7
		Ergo- og fysioterapi: At det blir lettere å gjøre aktiviteter/praktiske gjøremål i hjemmet	Brukerundersøkelse (Maks 6)	5,1	5,2
		Helsestasjon: I hvilken grad føler du at du kan ta opp vanskelige tema på helsestasjon	Brukerundersøkelse (Maks 6)	3,7	5,0
Medarbeider				Res 2018	Mål 2020
	Opplevd kvalitet		10 faktor	3,7	4,2
		Relevant kompetanseutvikling	10 faktor	3,6	4,2
				Res 2017	Mål 2019
	Målt kvalitet	Egenmeldt sykefravær	Statistikk	1,7	1,2
		Legemeldt sykefravær	Statistikk	7,5	6,0
		Andel ufaglærte midlertidig ansatte i faglærte stillinger	Statistikk	4,1% (2018)	3,5%
		Andel gjennomførte medarbeidersamtaler	Statistikk	100	100
Økonom i	Målt kvalitet	Holde driften innenfor vedtatte rammer	Regnskap	102,76	100
		God økonomistyring med månedlig regnskapsrapportering	Månedsrapporter	100	100

5.3.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.3.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	55 265 000
Priskompensert ramme 2019 (+2,8%)	56 812 000
Tiltak 2019, netto	-4 450 000
Ny ramme for 2019	52 362 000

5.3.4.2 Stillingsressurser

Stillingskategori	Hjemmelsstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt bruk 2019
Sykepleiere	1405	1405	1503
Ledere (avdelingsledere/virksomhetsleder)	200	200	400
Fagledere	300	300	0
Ergoterapeut	100	100	100

Fysioterapeut	100	100	100
Helsesøster	100	100	100
Folkehelsekoordinator	50	50	50
Lege	200	200	200
Turnuslege	100	100	100
Vernepleier	100	100	100
Hjelpepleier/omsorgsarbeider	2740	2740	3388
Hjemmehjelp	350	350	166
Aktivitør	133	133	133
Psykiatrisk hjelpepleier/ruskonsulent	200	200	200
Miljøarbeider	182	182	0
Fagarbeider (kokk)	400	400	280
Assistenter kjøkken/vaskeri	80	80	120
Saksbehandlere/merkantilt	180	180	180
Sum stillingskategori	6920	6920	6920

5.3.4.3 Tiltak som gir økninger i rammen for 2019

Tiltak:		Omtale:
1	600 000	Kompensasjon for inntektsbortfall ved reduksjon til 20 sykehjemsplasser

5.3.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Tiltak:		Omtale:
2	-1000 000	Tilbakeføring av midlertidige vikarkostnader ved reduksjon til 20 plasser
3	-3900 000	Barnevern overført til Sentraladministrasjonen
4	-150 000	Selvkostjusteringer av matombringning

5.3.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Heve terske for tildeling av sykehjemsplass

Dette skal gradvis redusere presset på dagens sykehjemsplasser. Betingelsen for å lykkes med dette er overføring av bemanningsressurser fra sykehjem til hjemmetjenester uten nedskalering, i takt med reduksjon av plasser.

Velferdsteknologi

Vil ikke ha betydning for drift i 2019. Avhengig av valg av teknologileverandør, plattform og løsninger, vil dette kunne få betydning for 2020 i form av at den faktiske tjenesteytingen på det tidspunktet kan utføres med høyere effektivitet og bedret trygghet.

Samlokalisering av sykehjemsplasser til dagens avdeling C, D og E.

Ettersom prosjektet er så pass forsinket, vil dessverre ikke dette gi driftsmessige fordeler og rasjonaliseringsgevinst i 2019. Hvordan dette vil kunne påvirke 2020 vil man komme tilbake til i neste budsjettprosess.

Sykefravær

Det både må og skal være et sterkt fokus på sykefravær både i 2019 og videre. Dette er svært viktig for å redusere ekstrakostnader på vikarkostnader som har vært en hovedårsak til budsjettoverskridelser de senere årene. Å holde dette på en minimum, er både viktig for det rent økonomiske ved å redusere vikar innleie, men også sterkt medvirkende for å skape stabilitet og å få benyttet de faglige ressursene vi besitter i dag.

Dagsenter demente

Dersom dette går over som et rammetilskudd til kommunene og ikke et øremerket tilskudd fra 2020, er det avgjørende at enten rammen utvides eller blir hensyntatt ved kostnadsreduksjon så fremt tilbudet skal opprettholdes.

5.4 30 Oppvekst

5.4.1 Tjenesteområder

30 Oppvekst er ansvarlig for og driver tjenesteproduksjon organisert innenfor følgende områder:

- Barnehage
- Grunnskole m/SFO
- Voksenopplæring
- Kulturskole
- Bosatte flyktninger

5.4.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.4.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

Beskrivelse av tjenesteproduksjonen, gitt i henhold til Barnehageloven, Opplæringsloven, Voksenopplæringsloven, Introduksjonsloven, forskrifter og rammeplan for barnehager.

- **Kommunal barnehage:** fordelt på to hus, Åkrestrømmen og Bergset. Disse er godkjent for til sammen 106 plasser. Pr.01.01.2019 vil 75 plasser være i bruk.
- **Veiledning og tilsyn av barnehager:** via interkommunalt samarbeid.
- **Spesialpedagogisk hjelp** til barn i førskolealder i henhold til Lov om barnehager § 19 a.
- **Grunnskole:** Berger og Fagertun skole 1.kl.-7.kl. med henholdsvis 73 og 54 elever. Felles ungdomsskole 8.-10.kl. på Fagertun, 54 elever.
- **Skolefritidsordning:** Tilbud på begge skolene, med vedtekter revidert i 2015.
- **Ferieklubb:** Tilbud fordelt på skolene i sommerferien, tas inn som fast årlig tilbud fra og med 2019.
- **Voksenopplæring:** Norskundervisning gis på Fagertun skole. Samfunnskunnskap på ulike språk gis i uke 41 og 8. Tjenesten kjøpes av Tynset kommune.
- **Innføringsklasse:** Ekstra grunnskoleår i forkant av vgs., med vekt på norskfaget. Tjenesten kjøpes av Tynset kommune.
- **Kulturskole:** musikk og kulturskoletilbud til barn og unge, lokalisert på Berger og Fagertun.
- **Pedagogisk psykologisk tjeneste:** PPT- og logopedtjeneste er organisert felles for Nord-Østerdalen, med base på Tynset. For 2019 har de totalt 10,8 årsverk.

5.4.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

Skolene og barnehagen deltar i «Kultur for læring», fylkets storsatsing over flere år. Barnehagene har samtidig implementering av ny rammeplan, mens skolene forbereder seg på ny læreplan.

Utviklingsarbeidet i skolen utføres i samarbeidstid og i samarbeid med de andre kommunene i Nord-Østerdalen. Utviklingsarbeidet er derfor ikke synlig i virksomhetenes budsjett, men blir dekket av Oppvekst. Utviklingsarbeidet i barnehagen medfører noe ekstra overtidsbetaling, da de ikke har tilsvarende samarbeidstid som skolene.

Ny rammeplan for barnehagen: Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver tredder i kraft høsten 2017. Rammeplanen er en forskrift til loven, et vedtak som er bestemmende for barnehagens plikter. Den gir tydeligere føringer for hvordan eier, styrer, pedagogisk leder og øvrig personale skal arbeide for å sikre at alle barn får et kvalitetsmessig godt barnehagetilbud. Praktisk implementering vil gå over flere år.

Fagfornyelsen: Kunnskapsløftet skal fornyes. Målet er å styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse. Verdigrunnlaget skal løftes fram i læreplanene, og elevene skal blant annet jobbe tverrfaglig med demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring. Dagens fag skal beholdes, men innholdet skal fornyes. Krittisk tenkning og refleksjon vil bli en viktig del av hva elevene skal lære i skolen. I tillegg skal de praktiske og estetiske fagene styrkes. Det legges opp til mer kreativitet i skolen og at elevene skal lære på nye måter. Skolens ansatte skal bruke tida 2018-2020 til å forberede seg og bli kjent med de nye læreplanene. Nye læreplaner vil være klare for elevene høsten 2020.

Ny rammeplan for Kulturskolen: Norsk kulturskoleråd har utarbeidet en ny rammeplan for kulturskolen - "Mangfold og fordypning". Planen presenterer kulturskolens mål, innhold og arbeidsmåter. Den beskriver også de 3 opplæringsprogrammene Breddeprogrammet, Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Rendalen Kulturskole vil fortsette arbeidet med implementeringen i 2018/ 2019.

Kultur for læring: Grunnskoler og barnehager i Hedmark fylke deltar i Fylkesmannens satsning *Kultur for læring*. Utviklingsprosjektet er i samarbeid med SePU og går over flere år.

Det overordnede målet for skolene, periode 2016-2020:

Kunnskaps-utvikling om hvordan lærere, skoleledere og skoleeiere sammen kan forbedre elevenes sosiale og faglige læringsutbytte.

- Elevenes grunnleggende ferdigheter i sentrale skolefag skal forbedres.
- Elevene skal utvikle ferdigheter for fremtidens skole.
- Skoleeier, skoleledere og lærere har analysert resultater på kartleggings-undersøkelser og anvender dataene for å forbedre læringsmiljøet og egen undervisning.

- Lærernes og skolenes kollektive kompetanse videreutvikles og forbedres gjennom systematisk arbeid i profesjonelle læringsfellesskap.

Konkrete mål for skolene i Rendalen:

Berger: Elevene skal øke sin sosiale kompetanse.

Fagertun: Elevene på Fagertun skal utvikle en større grad av læringsfremmende atferd slik at de klarer å sitte stille på plassen sin og kan holde faglig fokus og delta aktivt faglig i læringsaktivitetene.

Det overordnede målet for barnehagene, periode 2017-2021:

Videreutvikle barnehagens pedagogiske praksis slik at barna får realisert sitt potensial for trivsel, utvikling og læring.

- Barnehageeier, styrer, pedagoger og fagarbeidere/assistenter skal analysere kartleggings-resultatene aktivt for å forbedre egen praksis.
- Barnehagemyndighet, styrere og barnehageansattes kompetanse skal økes gjennom kollektiv kompetanseutvikling.
- Barnehagemyndighet/kommunene, høyere utdanning og interesseorganisasjoner har et nærmere og mer forpliktende samarbeid.

Konkrete mål for Rendalen Barnehage:

- Vi har et godt psykososialt miljø i barnehagen.
- Ingen barn på avdeling opplever å bli ertet.
- I vår barn barnehage snakker de voksne til barna med respekt og anerkjennelse.

5.4.3.1 Virksomhetens delmål

- Trygge barn med et godt grunnlag for læring og utvikling.
- Kvalitetsutvikling av det pedagogiske innholdet.
- Personale med godkjent utdanning.
- Lavt sykefravær.
- Elever med god motivasjon og høye ambisjoner for læring.
- Godt psykososialt miljø uten mobbing.
- Mer praktisk og variert opplæring gjennom deltagelse på nasjonale satsinger og *Kultur for læring*.

5.4.3.2 Styringskort

Rendalen Barnehage:

Fokus område	Kritisk suksess faktor	Indikator	Måle-metode	Res 2017	Mål 2019

Brukere	Opplevd kvalitet	Foreldre: Personalet har en klar plan for barnas aktiviteter	Kultur for læring	3,27	3,80
		Barn: Det er ingen som erter og sier stygge ting til meg		2,68	3,20
	Målt kvalitet	Full barnehagedekning	Statistikk	100 %	100 %
		Svarprosent KfL - foreldre	Kultur for læring	70,7%	100%
Medarb eidere	Opplevd kvalitet	Mestringstro	10 Faktor	4,3	4,6
		Mestringsorientert ledelse		4,6	4,9
		Min relasjon til barna	Kultur for læring	3,37	3,80
	Målt kvalitet	Egenmeldt og legemeldt sjukefravær	Statistikk	7,5 %	7,0%
		Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	Kostra	36,8 %	50,0%
Øko- nomi	Målt kvalitet	Netto driftsutgifter til barnehager av kommunens totale netto driftsutgifter	Kostra	7,4 %	Som NØ *
		Budsjett - regnskap	Års-regnskap	116 %	100 %
Sam- funn	Målt kvalitet	Antall barn 1-5 år med barnehageplass	Kostra	98,4 %	100 %

* Tolga - 10,3 %, Tynset - 12,3 %, Alvdal - 11,4 %, Folldal - 8,5 %, Os - 8,3 %

Skolene:

Fokus område	Kritisk suksess faktor	Indikator	Måle metode	Res 2017	Mål 2019
Bruker	Opplevd kvalitet	Godt psykososialt miljø uten mobbing (5.-10.kl.)	Elevundersøkelsen	4,5	4,7
		Elever med god motivasjon og høye ambisjoner for læring		4	4,5
	Målt kvalitet	Svarprosent Elevundersøkelsen	Elevundersøkelsen	86%	100%
Medarb eidere	Opplevd kvalitet	FSK: Indre motivasjon	10 Faktor	4,3	4,5
		FSK: Relevant kompetanseutvikling		4,1	4,5
		BSK: Relevant kompetanseutvikling	10 faktor	3,9	4,5
		BSK: Bruk av kompetanse		4,4	4,7
	Målt kvalitet	Egenmeldt og legemeldt sykefravær	Sykefr.-statistikk	5,1%	4 %
		Korrekt kompetanse ift. Kompetansekrav	GSI	80% 2 lærere	100%
Øko- nomi	Opplevd kvalitet	Budsjett - regnskap	Års-regnsk.	97,5%	100%
	Målt kvalitet	Korrigert netto driftsutgifter pr. elev 6-15 år pr. år. (Tabell 12283 i statistikkbanken)	Kostra	97053	Som NØ
		Antall spes.ped timer av totalt timetall	Kostra	14%	5%
		Gjennomsnittlig gruppestørrelse (Tabell 12255 i Statistikkbanken)	Kostra	12,9	Som NØ

Samfunn	Målt kvalitet	Kompetanseheving / etterutdanning	Komp.-plan	4 lærere	3 lærere
----------------	---------------	-----------------------------------	------------	----------	----------

5.4.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.4.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	33 853 000
Priskompensert ramme 2019 (+2,8%)	34 801 000
Tiltak 2019, netto	-1 000 000
Ny ramme for 2019	33 801 000

5.4.4.2 Stillingsressurser

Oppvekst felles:

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt 2019
Oppvekstsjef	100	100	100
Sum stillingskategori	100	100	100

Rendalen Barnehage:

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt 2019
Styrer	100	100	100
Nestleder	50	40	40
Pedagogisk leder	520	640	700
Fagarbeider/assistent	600	780	580
Fagarbeider i spes.ped.tiltak	0	80	80
Sum stillingskategori	1270	1640	1500

Berger skole:

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt 2019
Rektor	100	100	100
Sekretær	30	30	30
Lærere	700	700	700
Assistent/fagarbeider	242,5	242,5	242,5
Rektor kulturskole	40	40	40
Lærere kulturskole	260	220	220
Sum stillingskategori	1372,5	1332,5	1332,5

Fagertun skole:

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt 2019
Rektor	100	100	100
Undervisningsinspektør	80	80	80
Sekretær	61,5	61,5	61,5
Lærer	1390	1390	1390
Assistent/fagarbeider	163	163	163
Sum stillingskategori	1794,5	1794,5	1794,5

Flyktning-tjenesten:

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt 2019
Flyktningkonsulent	50	50	80

5.4.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Tiltak:	Omtale:
1 -200 000	Reduserte kostnader skoleskyss
2 -100 000	Generelle besparelser driftsmidler
3 -700 000	Barnehagen: stillingsreduksjoner 140% (effektuert i 2018)

5.4.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Reduserte kostnader på skoleskyss.

Posten for skoleskyss hadde stått uendret noen år. Ubrukte midler var derfor en del av forrige års overskudd. Posten er nå tilpasset de reelle utgiftene etter nedgang i elevtallet.

Generell besparelse av driftsmidler.

Oppvekstsektoren må tidvis betale for elevers undervisning i andre kommuner. Samtidig kan vi kreve tilsvarende for elever som er hjemmehørende i andre kommuner. Differansen har de siste årene vært i vår favør og var med å generere overskudd forrige år. Trenden vedvarende kommende år. Noe av overskuddet brukes til å dekke opp differanse mellom tilskudd og kostnad for Ferieklubben.

Stillingsreduksjon i barnehagen.

Rendalen Barnehage hadde høsten 2018 færre barn enn forrige år. Vi har voksentetthet i henhold til regelverket, med kvalifisert personale for å kunne ivareta lovkrav og kvalitet. Rendalen Barnehage organiserer sine ressurser godt, og kan i perioder ha ledige plasser uten at dette resulterer i færre ansatte.

OM BRUK AV INTEGRERINGSMIDLER:

Norskopplæring i barnehagen.

Barnehagen får et engangstilskudd pr barn ved oppstart. Midlene brukes til tolk, ekstra planleggingstid, ekstra foreldreveiledning og ekstra undervisningsmidler for språkopplæring.

Norskopplæring i grunnskolen.

Grunnskolens ekstra språkopplæring i norsk finansieres av overføring fra NAV, 1-2 timer pr uke pr elev.

Norskopplæring før videregående skole.

Etter 10.kl får de fremmedspråklige elevene som har begrensede norskferdigheter tilbud om plass i Introduksjonsklasse på Nord-Østerdalen videregående skole. Dette er et ekstra år med opplæring i grunnskolefagene. Tilbudet har som mål å øke elevenes mulighet til å gjennomføre vgs. Elevene trenger tidvis 2 år. Plass bestilles etter rektors anbefaling. Skoleåret 18/19 har vi 3 elever i Introklasse.

Norskopplæring for voksne.

Norskopplæringen organiseres etter introprogrammets føringer. Lærelønn og undervisningsmateriell finansieres av kommunens integreringsmidler og norsktilskudd fra Imdi.

5.5 40 Plan, Næring og Drift

5.5.1 Tjenesteområder

PND er ansvarlig for og driver tjenesteproduksjon organisert innenfor følgende områder:

- Plan, byggesak, geodata, oppmåling, jord, skog, utmark.
- Kommunal bygningsmasse og infrastruktur.

5.5.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.5.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

- Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunal infrastruktur
- Lovpålagte forvaltningsoppgaver knyttet til all eiendom i kommunen
- Tjenestesalg, for eksempel til utviklingsprosjekter

5.5.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

- Lede og gjennomføre innføringsprosess for eiendomsskatt
- Videreføre vedlikeholdsprosjektet for å ta igjen etterslep på bygningsmasse
- Planlegge og finansiere nye utviklingsprosjekter innen virksomhetens samfunnssektor
- Optimalisere energistyring og driftsovervåking av bygg og infrastruktur for å ta ut gevinst av tidligere investeringer
- Igangsette overordnet plan for vann og avløp med utfordringsbildet; få kunder på mange spredte anlegg
- Ferdigstille framtidig strategi for kommunal veg basert på Hovedplan veg 2019-2026
- Lede gjennomføringen av vedtatt ombyggingsprosjektet på Rendalen Sykehjem

5.5.3 Arbeidsmål

5.5.3.1 Virksomhetens delmål

Tjenesteyting og saksbehandling skal være kunnskapsbasert, løsningsorientert, rettferdig og effektiv. Vi skal kjennetegnes av høyt kunnskapsnivå, utviklingsprosjekt, god kvalitet på veiledning av brukerne, oppdaterte planer og retningslinjer og lavt sykefravær. Kommunalteknisk drift skal være økonomisk bærekraftig og tilpasset definerte behov og satsningsområder. Vi skal kjennetegnes av miljøvennlig og energieffektiv drift, god leveringssikkerhet i egen infrastruktur, forutsigbare leieforhold, god bestillingsdialog og sambruk av kommunale anlegg.

5.5.3.2 Styringskort

Fokus område	Kritisk suksess faktor	Indikator	Målemetode	Resultat	Mål 2019
Bruker	Opplevd kvalitet	Vaktmestertjenesten er løsningsorientert	Interne tjenester	4,9 (2017)	5,0
		Eiendomsavdelingen er løsningsorientert	Interne tjenester	5,0 (2017)	5,0
		Renholdstjenesten er løsningsorientert	Interne tjenester	4,4 (2017)	5,0
		Hvor fornøyd er du med kvaliteten i byggesaksbehandlingen?	Bruker – unders.	5,3 (2017)	5,3
	Målt kvalitet	Reguleringsplaner vedtatt	KOSTRA	0	2
		Antall innbyggertimer med avbrudd i vannforsyning (ikke planlagte)	KOSTRA	32 (2017)	24
		E.coli: Andel innbyggere tilknyttet kommunale vannverk med tilfredsstillende prøveresultat	KOSTRA	100 %	100%
		Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist	KOSTRA	8	14
Med-arbeider	Opplevd kvalitet	Indre motivasjon	10-faktor	3,3 (2018)	4,2
		Relevant kompetanseutvikling	10-faktor	3,0 (2018)	3,8
	Målt kvalitet	Egenmeldt sykefravær i %	HR-system	2,2	0,5
		Legemeldt sykefravær i %	HR-system	5,5	2,5
		Andel gjennomførte medarbeidersamtaler i %	Medarb unders.	50	100
Øko-nomi	Målt kvalitet	Budsjettbalanse drift i % (- = underforbruk)	Økonomi system	113 (2017)	100
Sam-funn	Målt kvalitet	Jordbruksareal i drift i dekar	KOSTRA	20819 (2017)	22000
		Husholdningsavfall: Andel levert til materialgjenvinning	KOSTRA	39% (2017)	65% (2025)
		Godkjent nydyrka areal (dekar)	KOSTRA	375 (2017)	500

5.5.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.5.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	12 043 000
Priskompensert ramme 2019 (+2,8%)	12 380 000
Tiltak 2019, netto	-1 100 000
Ny ramme for 2019	11 280 000

5.5.4.2 Stillingsressurser

Stillingskategori	Hjemmelsstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt bruk 2019
Ledere	240	240	240
Saksbehandlere	600	600	600
Teknisk driftspersonell	660	600	600
Renholdere	800	800	800
Prosjektansatte vedlikehold	200	260	260
Sum stillingskategori	2500	2500	2500

5.5.4.3 Tiltak som gir økninger i rammen for 2019

Tiltak:		Omtale:
1	415 000	Endrede inntekter (tomgang husleie, gebyrinntekter m.m.)
2	165 000	Bemanningsendringer (bortfall prosjekter m.m.)

5.5.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Tiltak:		Omtale:
3	-500 000	Vedlikeholdsprosjektet: tilbakeføring midler iht 4-årsplan definert
4	-400 000	EPC reduserte energikostnader
5	-780 000	Utleie interne prosjekter (utbygging H&O og eiendomsskatt)

5.5.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Endrede inntekter

På bakgrunn av de siste års regnskap nedkorrigeres inntektene. Det ventes reduserte inntekter fra plan/byggesak/oppmåling, varesalg og husleie, mens det ventes økte inntekter fra gebyrinntekter landbruk og salg av eiendomsopplysninger.

Bemanningsendringer

Det ventes reduserte inntekter knyttet til avsluttet prosjektperiode for Ny Giv i Rendalslandbruket, redusert innsparing knyttet til opphør av arealplanleggers permisjon (20%) og økt innsparing knyttet til oppmålingsingeniørs permisjon (20%).

Vedlikeholdsprosjekt: tilbakeføring av midler i hht. 4-årsplan

Som en del av prosjektplanen trappes driftsmidlene til prosjektet ned, mens investeringsmidlene trappes opp. Dette får liten praktisk betydning for prosjektet, som skal gjennomføres innen de samme rammer som tidligere.

EPC reduserte energikostnader

Det er lagt inn ventet innsparing i 2018 og 2019 på til sammen 800.000. Innsparingsfasen begynte i uke 20 i 2018. Fra uke 20 til uke 42 sparte kommunen ca 500.000 kWh. Faktisk innsparing vil først vise seg etter et års drift og vil korrigeres til budsjett 2020 høsten 2019.

Utleie interne prosjekter

Byggesaksbehandler vil i 20% stilling benyttes som prosjektleder/byggeleder i forbindelse med ombyggingen på sykehjemmet. Arealplanlegger vil i 90% stilling benyttes som prosjektleder i eiendomsskatteprosjektet. Prosjektlederkostnadene skal belastes prosjektene.

5.6 50 Kultur og service

5.6.1 Tjenesteområder

Kultur og service er ansvarlig for og driver tjenesteproduksjon organisert innenfor følgende områder:

- Kultur administrasjon
- Folkebibliotek
- Bygdemuseum
- Ungdommens hus
- Kommunikasjon/informasjon/samfunnskontakt (tverrsektorielt)

5.6.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.6.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

- **Kultur administrasjon:** saksbehandling kultur; kulturmidler, spillemidler, kulturvern, kulturminner, produksjon og gjennomføring av ulike kulturtilbud/arrangementer, redaksjon Rendalsnytt, bindeledd mellom offentlig forvaltning og frivillighet (bistå lag og foreninger, musikk, idrett m.m.). Revidering og oppdatering av planverk. Utførelse av informasjons- og kommunikasjonstjenester.
- **Folkebibliotek:** vedrørende drift, så vises det til § 1 i Lov om folkebibliotek av 20. desember 1985; «*Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.*»
- **Bygdemuseum:** drift av Rendalen bygdemuseum med lokalt eierskap og forvaltningsansvar. Bygninger på flere lokaliteter. Medlem av Anno museum og Musea i Nord-Østerdalen regionalt. Formidling av forfatteren Jacob Breda Bulls forfatterskap, Ottar E. Akres musikkariere, instrumentsamling med vekt på trekkspill, skolemuseum og bankmuseum. Sesongåpent museum med kafédrift. Oppsetning og gjennomføring av Bullspill og flere prisutdelinger.
- **Ungdommens hus:** fritidstilbud for ungdom i Rendalen ukentlig f.o.m. ca. 13 år (7. klassetrinn), juniortilbud 4.-6. klassetrinn en

gang per måned. Tilbudet gjelder også for eldre ungdom som er i videreutdanning/jobb eller andre faser.

- **Kommunikasjon/informasjon/samfunnskontakt (tverrsektorielt):** Kultur får alle henvendelser som ikke passer hos andre virksomheter, og driver utstrakt informasjonsarbeid. Leder kommunikasjonsgruppa som har ansvar for hjemmeside og facebook. Tverrsektorielt med sentraladministrasjonen.

5.6.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

- Rendalen kommunes involvering i «Opplev Rendalen» har innslagspunkt hos virksomhet Kultur. Virksomhetsleder er prosjektleder for offentlig/privat samarbeid etter en internasjonal modell forkortet BID (Business Improvement District). Det er særlig innen reiseliv, opplevelser og attraksjoner utviklingssamarbeidet foregår, og målet er å skape besøkslyst og bolyst i Rendalen. Rendalen bygdemuseum står sentralt i prosjektet som et slags nav, der mye av informasjon, formidling, servering og kulturopplevelser skal leveres. Derfor vil man bli nødt til å investere i fasilitetene ved Rendalen bygdemuseum for å oppgradere til en standard man minimum kan forvente seg. Et servicebygg har vært påpratet i mange år, en annen mulighet er en omdisponering av Gammelskola. Dette arbeidet er påbegynt i 2018 og vil videreføres i 2019 med prosjekteringsforslag på ombygging av Gammelskolas 1. etasje tilpasset behovene vi ser komme ifbm. Opplev Rendalen. Målene med Opplev Rendalen:

- **STYRKE SAMARBEID OG KOMPETANSE**

Vi arbeider sammen på ny plattform og med en ny retning med basis i bærekraftighet. Dette utløser engasjement og utvikling.

- **IVARETA VERDIER – UTVIKLE OMGIVELSER OG RESSURSER**

Våre attraksjoner og historiske omgivelser må tilrettelegges slik at vi skaper lokal stolthet og styrer de besøkende til gode opplevelser.

- **ØKE OPPMERKSOMHET OG SÆRPREG**

Vi bygger økt oppmerksomhet og synlighet for Rendalen. Denne er spisset mot de fortrinn vi har i våre natur, kultur og menneskelige ressurser.

- **SKAPE SALGBARE OPPLEVELSER**

Vår tilnærming til opplevings- og attraksjonsutvikling skaper særpreg og kvalitet. Det leder til et titalls salgbare kvalitetsprodukter, samt arrangementer med økonomisk overskudd.

Skal man få noen måloppnåelse her, så er det nødvendig med både investeringer og driftsmidler som vil gå ut over tidsperspektivet for 2019. Det søkes eksternt finansiering til en viss grad, men kommunen må påregne utgifter over eget budsjett til denne satsingen. Tenkt tiltak i 2019 er å få ferdig en prosjektering med kalkyle på Rendalen bygdemuseum når man har bestemt for hvilken løsning man ønsker å gå for.

5.6.3 Arbeidsmål

5.6.3.1 Virksomhetens delmål

Mål for virksomheten er å gi gode tjenester på et riktig nivå ut ifra tilgjengelige ressurser. Virksomheten har som mål å gi et godt kulturtilbud, bibliotekttjenester, fritidstilbud for ungdom, informasjon og veiledning som omfatter alle aldersgrupper av befolkningen i Rendalen. Virksomhet Kultur skal også samarbeide godt med alle frivillige, lag og foreninger, samt andre kulturaktører i Rendalen og legge størst mulig til rette for at det skal være mange tilbud å velge mellom.

Et viktig delmål er å profilere kommunen gjennom kulturopplevelser og tjenester på en positiv måte utad som er med på å skape bolyst og mulig tilflytting. Delmål Kultur oppsummert:

- Profilere Rendalen kommune på en positiv måte som kan øke bolyst og tilflytting
- Gi riktig, god og presis informasjon
- Gi et bredt spekter av kulturtilbud som omfatter alle aldersgrupper av befolkningen
- Gi barn og unge kulturopplevelser, erfaring og opplæring, samt utviklingsmuligheter
- Å bidra til trivsel, tilhørighet, innovasjon og næringsutvikling
- Å opprettholde og videreutvikle et aktivt samarbeid med frivillige organisasjoner, grupper og enkeltpersoner innenfor kulturområdet
- Å fokusere på den egenverdi som kultur og historie i seg selv representerer
- Yte god service og gode tjenester på riktig nivå, tilpasset tilgjengelige ressurser
- Få Opplev Rendalen til å bli forankret i rendalssamfunnet og realisert
- Prosjektene Rendalstunet (Rendalen bygdemuseum)

5.6.3.2 Styringskort

Fokus om-råde	Kritisk suksess faktor	Indikator	Måle-metode	Res 2017	Mål 2019
Bruker	Opplevd kvalitet	Bibliotek spm.: service, brukermedvirkning, utlånstilbud, lokaler, tilgjengelighet, informasjon. Gj.snitt av svar, skala 1-6.	Brukerundersøkelse Rendalen 2017	5,6 (gj.sn. Norge: 4,8)	> 5,0
	Målt kvalitet	Besøk i biblioteket per innbygger	KS (k.barometer)	3,0	> 4,0
		Besøkstall i Rendalen bygdemuseum	NØM statistikk	952	>1500
Medarbeider	Opplevd kvalitet	Alt i alt, hvor fornøyd er du med arbeidssituasjonen din?	Medarbeiderundersøkelsen 2012 (Skala: 1-6)	4,2 (2012)	5,0 (høyeste kommune i 2012: 5,1)
	Målt kvalitet	Egenmeldt sjukefravær i prosent	Visma HRM	0,8	< 1,0
		Legemeldt sjukefravær i prosent	Visma HRM	0,2	< 2,0
		Totalt sjukefravær i prosent	Visma HRM	2,4	< 3,0
Økonomi	Målt kvalitet	Budsjett - regnskap	Økonomisystem (Visma)	+452'	0
Samfunn	Opplevd kvalitet	Rendalsnytt - økning antall abonnenter	Telling	1032	> 1000
	Målt kvalitet	Norsk kommunebarometer - kultur	KS måler alle kommuner	185	< 50
		Norsk kulturindeks	Telemarksforsking måler alle kommuner	148	< 50

5.6.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.6.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	6 274 00
Priskompensert ramme 2019 (+2,8%)	6 450 000
Tiltak 2019, netto	-3 087 000
Ny ramme for 2019	3 363 000

5.6.4.2 Stillingsressurser

Stillingskategori	Hjemmelstørrelse 2018	Bruk i 2018	Planlagt bruk 2019
Virksomhetsleder	100 %	100 %	100 %

Biblioteksjef	80 %	80 %	80 %
Bibliotekassistent	100 %	100 %	100 %
Leder Ungdommens hus	40 %	40 %	40 %
Klubbleder Ungdommens hus	10,25 %	10,25 %	10,25 %
Kantinemedarbeider	30 %	30 %	0 %
Førstesekretær	200 %	200 %	0 %
Sekretær	240 %	240 %	0 %
Sum stillingskategori	800,25 %	800,25 %	330,25 %

5.6.4.3 Tiltak som gir økninger i rammen for 2019

Ingen tiltak definert

5.6.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Tiltak:	Omtale:
1 -200 000	Generelle besparelser drift
2 -2687 000	Ekspedisjonen overført til Sentraladministrasjonen
3 -200 000	Kantinedrift kommunehuset overført til H&O kjøkken

5.6.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Generelle besparelser drift

Reduserte kostnader til innkjøp av bøker, driftsmateriale m.m.

Ekspedisjonen overført til Sentraladministrasjonen

Ren teknisk overføring av hele budsjettposten til Ekspedisjonen

Kantinedrift kommunehuset overført til H&O kjøkken

Kantinedrifta på kommunehuset har vært administrert av KOS, men overføres fra 01.01.2019 til Helse og omsorg. Budsjettposten hos KOS reduseres tilsvarende.

5.7 60 NAV

5.7.1 Tjenesteområder

- Mottak: Veiledning og informasjon til brukere som kommer til NAV kontoret innenfor alle NAVs områder
- Økonomisk sosialhjelp: Behandle søknader og vedtak etter lov om sosiale tjenester i NAV § 18 og 19
- Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid: Vi behandler og yter råd og veiledning etter § 17 i Lov om sosiale tjenester i NAV. Hovedvekten går på gjeldsrådgivning, økonomisk råd og veiledning, samt råd og veiledning i forhold til arbeidssøking
- Aktivisering og støttetjenester ovenfor eldre og funksjonshemmede: Søknader og vedtak om støttekontakter og fritidskontakter, etter helse og omsorgstjeneste loven
- Midlertidig bolig: Saksbehandling, veiledning og informasjon til bistand til å finne midlertidig bolig etter Lov om sosiale tjenester i NAV
- Tjenester etter statlig regelverk: Informasjon, råd og veiledning innenfor folketrygdloven, kontantstøtteleven mfl.

5.7.2 Tjenesteproduksjon og planlagt utviklingsarbeid

5.7.2.1 Beskrivelse av tjenesteproduksjonen

Virksomheten er fra og med 2018 innlemmet i et felles NAV-kontor for Nord-Østerdal, lokalisert på Tynset. De ansatte her er organisert i team med ansvar for ulike tjenesteområder.

5.7.2.2 Planlagt utviklingsarbeid i kommende budsjettår

Organisasjonen vil i kommende budsjettår ha fokus på rekruttering av personale samt kompetanseheving innenfor de ulike tjenesteområdene. Målet er at teamene skal bygge sterk kompetanse, kunne jobbe selvstendig og ha backup-funksjoner slik at organisasjonen ikke er sårbar for bortfall av enkeltansatte.

5.7.3 Arbeidsmål

5.7.3.1 Virksomhetens delmål

Virksomheten vil i løpet av høsten 2018 utarbeide delmål og styringskort som vil implementeres i budsjettdokumentet. Dette er ikke avklart per dags dato.

5.7.3.2 Styringskort

Samme kommentar som punkt 5.7.3.1

5.7.4 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.7.4.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	3 179 000
--	-----------

Priskompensert ramme 2019 (+2,8%)	3 268 000
Tiltak 2019, netto	0
Ny ramme for 2019	3 268 000

I avtalen om fordeling av kostnader er det definert et antall stillingshjemler som skal inngå i organisasjonen. I tillegg kommer det normale driftskostnader til husleie, kontohold m.m. og dette fordeles samlet i en brøk med:

20% av totalkostnaden fordeles likt mellom deltagerkommunene

80% av totalkostnaden fordeles etter innbyggertall

I tillegg må kommunene dekke sine direkte kostnader til sosialhjelp og annet som er direkte knyttet til enkelte tjenestemottakere.

Modellen med fordeling 20/80 er forventet å gi noe innsparing i forhold til de kostnader som man hadde med lokal drift, men prognoser på økende ytelser til sosialhjelp m.m. har gitt et budsjett hvor man lar rammen stå uendret frem til første hele driftsår i felles organisasjon er gjennomført og man ser reelle regnskapstall.

5.7.4.2 Stillingsressurser

Stillingshjemlene som lå under NAV er overført til Tynset kommune som er vertskommune for samarbeidet. Hjemmel for flyktningskonsulent er overført til Oppvekst, men her er stillingen finansiert av tilskuddsmidler og dermed ingen kostnad i budsjettet.

I samarbeidsavtalen er det ikke noe konkret stillingstall som tilhører de respektive deltagerkommunene, men i avtalen ble det definert en modell med fordeling av kostnadene. Rendalen kommune gikk i likhet med de andre kommunene inn med lønnsmidler tilsvarende to stillingshjemler. Endelig kostnad er kommentert i punkt 5.7.4.1.

5.7.4.3 Tiltak som gir økninger i rammen for 2019

Ingen tiltak definert

5.7.4.4 Tiltak som reduserer rammen for 2019

Ingen tiltak definert

5.7.4.5 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Ingen tiltak definert

5.8 90 Fellesområder

5.8.1 Tjenesteområder

Fellesområder er ingen ordinær virksomhet, men vises i regnskapet som en egen virksomhet da det her samles hoveddelen av kommunens inntektsposter og fellesutgifter:

- Inntektsposter som rammetilskudd, skatteinntekter, eiendomsskatt på verker og bruk, renteinntekter og konsesjonskraftinntekter
- Fellesutgifter som rentekostnader, avdrag på lån og budsjetterte avsetninger til disposisjonsfond, herunder årets overskudd samt avsetning av årets premieavvik
- Overføring til investeringsregnskapet for de investeringstiltak som må finansieres av driftsmidlene. Per nå er dette kun egenkapitalinnskuddet til KLP.
- Inntekter og utgifter knyttet til START-lån: låneopptak, utbetaling av lån, innbetaling av renter og avdrag fra lånetaker og utbetaling av renter og avdrag til Husbanken.
- Årets premieavvik på pensjon samt amortisering av tidligere års premieavvik
- Andre vedtak om budsjettposter knyttet til drift som favner alle virksomheter

I det regnskapsmessige oppsettet er fellesområdene noe splittet i hvordan det vises:

- Skjema 1A: hoveddelen av inntektspostene og fellesutgiftene
- Virksomhet 90 Fellesområder:
 - Årets premieavvik som enten inntekts- eller kostnadsføres avhengig av beregning fra KLP og SPK. Det er i de senere år praktisert å avsette samme sum til disposisjonsfond som man inntektsføres som årets premieavvik samt amortiseringen av tidligere års premieavvik: dette gjøres for å eliminere effekten av premieavviket og ikke opparbeide seg ytterligere fremtidige forpliktelser. Denne avsetningen er imidlertid dekket av skjema 1A, se merket med rødt ovenfor. Siden vi eliminerer i sin helhet er budsjettsummene satt til kr. 1 000 000,- på begge områder: avsetter 1 mill i skjema 1A som en kostnad og inntektsfører 1 mill under virksomhet 90 Fellesområder.
 - Andre tiltak som er vedtatt: pr nå er dette kun kr. 200 000,- til faglig oppdatering. Dette foreslås overført til Sentraladministrasjonen og lagt under personalsjef som følger opp kompetanseplan og de ulike kompetansehevingstiltakene.

- Sum ramme 90 Fellesområder utgjør derfor i budsjettet for 2019:

Premieavvik inntektsføres	-1 000 000,-
Faglig oppdatering	0,-
Sum 90 Fellesområder	-1 000 000,-

5.8.2 Arbeidsmål

Virksomhetens delmål er knyttet opp mot det samlede økonomiske resultatet til kommunen da virksomheten ikke har ordinær drift. I budsjettet for 2019 er det foreslått en avsetning til ubundne driftsfond på 2 MNOK, og arbeidsmålet vil da målet ved regnskapsavleggelse ved årets slutt: er det oppnådd et økonomisk resultat som opprettholder avsetningen eller den måttet strykes pga annet merforbruk?

5.8.3 Økonomisk ramme og tiltak kommende budsjettår

5.8.3.1 Ressurser til disposisjon for virksomheten

Virksomhetenes opprinnelige ramme 2018	-131 366 000
Skjema 1A 2019	-131 366 000
Øvrig budsjett 90 Fellesområder 2019	-1 000 000
Tiltak 2019	+200 000

5.8.3.2 Stillingsressurser

Det er ingen stillingsressurser definert under 90 Sentraladministrasjonen

5.8.3.3 Tiltak som gir økninger i eller reduserer rammen for 2019

Kompetansefondet foreslås overført til Sentraladministrasjonen for lettere administrering av personalsjef.

5.8.3.4 Beskrivelse av hvordan tiltakene vil endre tjenesteproduksjonen i 2019

Det er ikke definert tiltak for 2019 med reell tjenesteproduksjon